

ΤΗι Δ΄ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΙΟΥΛΙΟΥ

Μνήμη τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μιχαήλ τοῦ Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τοῦ πνευματοφόρου.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΧΩΝΙΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ Ποίημα Χαραλάμπους Μπούσια Ἀθῆναι 2005

ΕΝ ΤΩι ΜΙΚΡΩι ΕΣΠΕΡΙΝΩι

Μετὰ τὸν Προοιμιακόν, εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα, ἰστώμεν στίχους δ΄ καὶ ψάλλομεν Στιχηρὰ Προσόμοια.

Ἦχος α΄. Πανεύφημοι μάρτυρες.

Φρουγίας τὸν γόνον, Μιχαήλ, Κολλοσῶν ἐκβλάστημα, τὸν δι' αὐτοῦ εὐρυμάθειαν καὶ πίστιν χάριτι Πνεύματος ἀγίου Ἀθηνῶν τῆς πόλεως σοφῶς προχειρισθέντα ἐπίσκοπον ἐγκωμιάσωμεν ὡς ποιμένα θεοπρόβλητον καὶ πατέρα σεμνὸν καὶ φιλόστοργον.

Θεόπνουν φρουρὸν καὶ ἀρωγὸν Ἀθηναίων μέλψωμεν νῦν Μιχαήλ τὸν σοφώτατον, Ἀτθίδος καύχημα, φίλον ἀσκουμένων ἐν σπηλαίοις ἔνθερμον τοῦ ὄρους τοῦ Πανείου καὶ πρόμαχον ἐν περιστάσεσι καὶ ἀνάγκαις τοῦ πληρώματος Ἐκκλησίας ψαλμοῖς τε καὶ ᾄσμασιν.

Αγέλης ἀνύστακτε ποιμὴν Ἀθηνῶν, διέλαμψας θεοκινήτου γραφίδος σου καὶ συμπαθείας σου ἀστραπαῖς πρὸς χρείαν καὶ ἀνάγκην ἔχοντας, φωσφόρε Μιχαήλ, σκευὸς χάριτος καὶ ἀνακτόριον θεοπνεύστου κατηχήσεως, ῥητορίας καὶ φιλαγιότητος.

Καυχῶνται σὴ δόξη, Μιχαήλ, Χωνιάτα ἐνθεε, τῆς Μεσογαίας περὶ χωρος, ἡ νῆσος Εὐριπος, Κέα καὶ ἡ μάνδρα τοῦ Προδρόμου, ἄγιε, ἐν ἧ καλῶς τὸ ζῆν ἐξεμέτρησας καὶ ἡ περιδοξος Ἀθηναίων πόλις πόνοις σου, ἀντιλήψει τῇ σῇ ἦν ἐκόσμησας.

Δόξα. Ἦχος β΄.

Θεοφιλῶς ποιμάνας Ἀτθίδος τὴν λογικὴν ἀγέλην ὡς ἀληθῆς ἱεράρχης καὶ λειτουργὸς θείας δόξης διέλαμψας, Μιχαήλ, σοφίας τῆς θύραθεν καὶ τῆς ἐνθέου φρουκτώρημα· φωτίσας οὖν σῆς φιλαγιότητος ἀκτίσι τοὺς ἐν Ἀττικῇ οἰκοῦντας, ἐξ ὧν ἐκουσίως ἐμακρύνθης ἕνεκα τῆς εἰσβολῆς τῶν Βουργουνδίων, πόλου οἰκῆτωρ ὠφθης θειότατος καὶ πρεσβευτῆς ἡμῶν πρὸς Κύριον ἐνθερμος.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου, εἰς σὲ ἀνατίθημι· Μητέρα τῆς Ζωῆς, φύλαξόν με ὑπὸ τὴν σκέπη σου.

Ἀπόστιχα. Ἦχος β΄. Οἶκος τοῦ Ἐφραθᾱ.

Ἐλαμψας, Μιχαήλ, κλεινὸν Μητροπολίτα τῶν Ἀθηνῶν, ἀκτίσιν ἐνθέου ποιμασίας καὶ θεϊκῆς σοφίας σου.

Στίχ. Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τοῦ Ὁσίου Αὐτοῦ.

Θεῖε Ἀρχιερεῦ Ἀτθίδος, Χωνιάτα, τὴν ἄσκησιν ἐζήλους πατέρων τοῦ Πανείου τοῦ ὄρους, ὀσιώτατε.

Στίχ. Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Ἐνθεε Μιχαήλ, τοῦ θείου Ταξιάρχου ἐπώνυμε, ἐν Χώναις ἐβλάστησας, ἐν αἴσπερ αὐτὸς ἐθαυματούργησεν.

Δόξα. Τριαδικόν.

Χαῖρε, Τριάς σεπτῆ, ἡ δείξασα σοφίας ταμεῖον Σῆς ἐνθέου τὸν Μιχαήλ, Ἀτθίδος κλεινῆς τὸν ἀρχιποίμενα.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Χαῖρε, Μῆτερ Θεοῦ, ὑπερευλογημένη, ἡ σκέπουσα ἀπαύστως τοὺς σὲ ὑμνολογοῦντας, σεμνὴ Ἀθηνιώτισσα.

**Νῦν ἀπολύεις... τὸ Τρισάγιον,
τὸ Ἀπολυτίκιον ἐκ τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ καὶ
Ἀπόλυσις.**

ΕΝ ΤΩι ΜΕΓΑΛΩι ΕΣΠΕΡΙΝΩι

Μετὰ τὸν Προοιμακόν, τὸ Μακάριος ἀνὴρ, εἰς δὲ τὸ Κύριε, ἐκέκραξα, ἰστῶμεν στίχους στ' καὶ ψάλλομεν τὰ ἐξῆς Προσόμοια.

Ἦχος α'. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.

Τὸν πολυτίμητον ὄλβον Χριστοῦ τῆς πίστεως, σεπτὸν Μητροπολίτην, Μιχαήλ Χωνιάτην, καὶ πρόεδρον καὶ μύστην τῶν Ἀθηνῶν, καταστέψωμεν ἄσμασι μελισταγέσι σοφίας ὡς ἀληθοῦς εὐπρεπέστατον ἀνάκτορον.

Τῶν Κολοσσῶν τῆς Φρυγίας τὸ θεῖον βλάστημα, τὸν τῆς Θεοῦ σοφίας ἐξανθήσαντα ῥόδα εὐώδη, ποιμενάρχην θεοειδῆ, Μιχαήλ, θεοπρόβλητον τῶν Ἀθηνῶν, εὐφημήσωμεν ἐν χορῶ, φιλεόρτων τὰ συστήματα.

Τὸν ἑαυτὸν ἐν καμίνῳ ἀγάπης τήξαντα διπλῆς πρὸς τὸν πλησίον καὶ Θεὸν καθηκόντως, θεόπνουν Χωνιάτην, νῦν Μιχαήλ, ὡς κηρίον ὑμνήσωμεν καὶ τὰς αὐτοῦ ἐκζητήσωμεν προσευχὰς πρὸς τὸν εὐσπλαγχνον Θεάνθρωπον.

Τὸν ζηλωτὴν τῶν καμάτων ἀνευφημήσωμεν τῶν ἀσκητῶν σπηλαίων τοῦ Πανείου τοῦ ὄρους καὶ φίλον ἡσυχίας καὶ προσευχῆς, Μιχαήλ τὸν φιλάγιον, καὶ θεορρήμονα κήρυκα μελιχροῖς ἐγκωμίοις ὡς ἰσάγγελον.

Ἐν δυσχειμέροις τοῖς χρόνοις ἐμποδιζόμενος ὑπὸ ἐπιδρομέων Δυτικῶν ἐξασκῆσαι διοίκησιν σῆς ποιίμνης πνευματικῆν, Μιχαήλ, κατεδίκασας εἰς ἐξορίαν, πανόσιε, ἑαυτόν, ἱεράρχα ταπεινότητε.

Μνήμην τελοῦντες σὴν θείαν καὶ ἀεισέβαστον, τῶν Ἀθηναίων δῆμοι, Μεσογαίας χορεῖαι, πιστοὶ Θεσσαλονίκης, Θερμοπυλῶν, νήσου Κέας, πανεύφημε, καὶ τῆς Εὐβοίας τιμῶμέν σε, Μιχαήλ, Χωνιάτα πνευματέμφορε.

Δόξα. Ἦχος πλ. β΄.

Ταπεινοφροσύνης καὶ ἀρετῆς στολὴν ἐνδυσάμενος τὴν λογικὴν τῶν Ἀθηναίων ἐποίμανας σοφῶς ἀγέλην, τὴν εἰς αἰῶνας εὐγνωμόνως τιμῶσάν σε, Μιχαὴλ λογιώτατε· εὐσυμπάθητος γὰρ ὢν καὶ φιλάγιος καὶ ζηλωτὴς τοῦ ἀρχαίου τῶν Ἀθηνῶν πνευματικοῦ κάλλους, οὐκ ἔπαυσας διδάσκειν τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς σοῦ ποιμνίου καὶ συντρέχειν ταῖς ἀνάγκαις τῶν πτωχῶν καὶ πενήτων· στέφος οὖν δεξάμενος παρὰ Κυρίου ζωῆς αἰωνίου χάριν εἴληφας πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν τιμώντων τὴν ἀεισέβαστον μνήμη σου.

Καὶ νῦν. Θεοδοκίον.

Τίς μὴ μακαρίσει σε, Παναγία Παρθένε; τίς μὴ ἀνυμνήσει σου τὸν ἀλόχευτον τόκον; ὁ γὰρ ἀχρόνως ἐκ Πατρὸς ἐκλάμψας Υἱὸς μονογενής, ὁ αὐτὸς ἐκ σοῦ τῆς Ἀγνῆς προήλθεν, ἀφράστως σαρκωθείς, φύσει Θεὸς ὑπάρχων, καὶ φύσει γενόμενος ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς, οὐκ εἰς δυάδα προσώπων τεμνόμενος, ἀλλ' ἐν δυάδι φύσεων, ἀσυγχύτως γνωριζόμενος. Αὐτὸν ἰκέτευε, σεμνὴ Παμμακάριστε, ἐλεθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Εἴσοδος. Φῶς ἱλαρόν.

Τὸ Προκείμενον τῆς ἡμέρας καὶ τὰ Ἀναγνώσματα.

Παροιμιῶν τὸ Ἀνάγνωσμα.

(δ' 10-19).

Ἄκουε, υἰέ, καὶ δέξαι ἐμοὺς λόγους καὶ πληθυνθήσεται ἔτη ζωῆς σου, ἵνα σοι γένωνται πολλαὶ ὁδοὶ βίου· ὁδοὺς γὰρ σοφίας διδάσκω σε, ἐμβιβάζω δέ σε τροχιαῖς ὀρθαῖς. Ἐὰν γὰρ πορεύῃ, οὐ συγκλεισθήσεται σου τὰ διαβήματα, ἐὰν δὲ τρέχῃς οὐ κοπιάσεις. Ἐπιλαβοῦ ἐμῆς παιδείας, μὴ ἀφῆς, ἀλλὰ φύλαξον αὐτὴν σεαυτῷ εἰς ζωὴν σου. Ὅδοὺς ἀσεβῶν μὴ ἐπέλθῃς, μηδὲ ζηλώσης ὁδοὺς παρανόμων· ἐν ᾧ ἂν τόπῳ στρατοπεδεύσωσι, μὴ ἐπέλθῃς ἐκεῖ, ἔκκλινον δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ παράλλαξον. Οὐ γὰρ μὴ ὑπνώσωσιν, ἐὰν μὴ κακοποιήσωσιν, ἀφήρηται ὁ ὕπνος αὐτῶν καὶ οὐ κοιμῶνται· οἶδε γὰρ σιτοῦνται σῖτα ἀσεβείας, οἴνω δὲ παρανόμῳ μεθύσκονται. Αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν δικαίων ὁμοίως φωτὶ λάμπουσι, προπορεύονται καὶ φωτίζουν, ἕως κατορθώσῃ ἡ ἡμέρα· αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν ἀσεβῶν σκοτειναί, οὐκ οἶδασι πῶς προσκόπτουσιν.

Σοφίας Σολομῶντος τὸ Ἀνάγνωσμα.

(α' 1-10).

Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην, οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, φρονήσατε περὶ τοῦ Κυρίου ἐν ἀγαθότητι καὶ ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ ζητήσατε αὐτόν· ὅτι εὐρίσκεται τοῖς μὴ πειράζουσιν αὐτόν, ἐμφανίζεται δὲ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ. Σκολιοὶ γὰρ λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ, δοκιμαζομένη τε ἡ δύναμις ἐλέγχει ἄφρονας. Ὅτι εἰς κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, οὐδὲ κατοικήσει ἐν σώματι καταχρῆν ἁμαρτίας· ἅγιον γὰρ πνεῦμα παιδείας φεύξεται δόλον καὶ ἀπαναστήσεται ἀπὸ λογισμῶν ἀσυνέτων καὶ ἐλεγχθήσεται ἐπελθούσης ἀδικίας. Φιλάνθρωπον γὰρ πνεῦμα σοφίας καὶ οὐκ ἀθρώσει βλάσφημον ἀπὸ χειλέων αὐτοῦ· ὅτι τῶν νεφρῶν αὐτοῦ μάρτυς ὁ Θεὸς καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπίσκοπος ἀληθῆς καὶ τῆς γλώσσης ἀκουστής· ὅτι πνεῦμα Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γινώσιν ἔχει φωνῆς. Διὰ τοῦτο φθεγγόμενος ἄδικα οὐδεὶς μὴ παροδεύσῃ αὐτόν ἐλέγχουσα ἡ δίκη. Ἐν γὰρ διαβουλίῳ ἀσεβοῦς ἐξέτασις ἔσται, λόγων

δὲ αὐτοῦ ἀκοή πρὸς Κύριον ἤξει εἰς ἔλεγχον ἀνομημάτων αὐτοῦ· ὅτι οὓς ζηλώσεως ἀκροᾶται τὰ πάντα καὶ θροῦς γογγυσμῶν οὐκ ἀποκρύπτεται.

Σοφίας Σολομώντος τὸ Ἀνάγνωσμα.

(γ' 1-9).

Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῶν βάσανος. Ἔδοξαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι καὶ ἐλογίσθη κάκωσις ἢ ἔξοδος αὐτῶν καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πορεία σύντριμμα, οἱ δὲ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ. Καὶ γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν ἢ ἐλπὶς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης· καὶ ὀλίγα παιδευθέντες μεγάλα εὐεργετηθήσονται, ὅτι ὁ Θεὸς ἐπέειρασεν αὐτούς καὶ εὗρεν αὐτούς ἀξίους ἑαυτοῦ· ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασεν αὐτούς καὶ ὡς ὀλοκάρωμα θυσίας προσεδέξατο αὐτούς. Καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι καὶ ὡς σπινθῆρες ἐν καλάμῃ διαδραμοῦνται· κρινοῦσιν ἔθνη καὶ κρατήσουσι λαῶν καὶ βασιλεύσει αὐτῶν Κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας. Οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῶ συνήσουσιν ἀλήθειαν καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ, ὅτι χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ὀσίοις αὐτοῦ καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ.

Εἰς τὴν Λιτὴν, Ἰδιόμελα.

Ἦχος α'.

Εὐφραίνου ἐν Κυρίῳ Ατθίδος πόλις ἢ ἔνδοξος τελοῦσα τὴν μνήμην τοῦ εὐσυμπαθήτου, λογιωτάτου καὶ γενναιόφρονος ἱεράρχου σου, Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου· οὗτος γὰρ εὐαγγελικῶς πολιτευσάμενος τὴν πάλαι χρυσοστόλιστον πόλιν καὶ σύμπασαν τὴν ἡλιόφωτον Ἀττικὴν κατεκόσμησε χρηστοθηεῖα καὶ λόγοις θεοπνεύστοις· καὶ νῦν Χριστοῦ τὸ πρόσωπον θεώμενος ἐν πόλῳ, ἀδιαλείπτως πρεσβεύει ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἦχος β'.

Τῆς τῶν Ἀθηνῶν Ἐκκλησίας τὸν παμφαέστατον φωστῆρα, Μιχαὴλ τὸν Χωνιάτην, οἱ πιστοὶ, ἀξιοχρέως εὐφημήσωμεν· οὗτος γὰρ ἀκτίσι τῆς αὐτοῦ φιλαγίου πολιτείας κατεφώτισε τὴν ἐν σκότει ἀγνωσίας κειμένην ἐχθροῖς ὑπόδουλον αὐτοῦ λογικὴν ποιήσασα καὶ πρὸς φωταυγῆ σκηνώματα θεογνωσίας καὶ σωτηρίας αὐτὴν ἀπλανῶς κατηύθυνε· καὶ νῦν ὡς κληρονόμος τῶν ὑπερφώτων ἐπάλλεων τῷ αἰωνίῳ Φωτοδότῃ ἀδιαλείπτως πρεσβεύει ἀνατεῖλαι καὶ ἡμῖν ἡμαρ αὐτογνωσίας καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἦχος γ'.

Τῶν ὑπερασπιστῶν τῶν πτωχῶν καὶ πενήτων καὶ συλλήπτορα τῶν κατατροχομένων Ἀθηναίων, τὸν βιοῦντα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανοῖς ἔχοντα τὸ πολίτευμα, Μιχαὴλ, τὸν θεοφρούρητον Μητροπολίτην, ἀξίως τιμήσωμεν· οὗτος γὰρ ἀνελθὼν τῆς ἀρετῆς τὰς βαθμίδας εἰς ὕψος κατήντησε πνευματικῆς τελειώσεως καὶ θεώσεως· καὶ νῦν Ἀγγέλων χορείαις συνευφραϊνόμενος τοὺς ἐκτελοῦντας τὴν μνήμην αὐτοῦ εὐλογεῖ καὶ ἀγιάζει καὶ ὀδηγεῖ πρὸς ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Ἦχος δ'.

Τὸ τῆς Φρυγίας θεόφυτον κρίνον καὶ Ἀθηνῶν μυροβόλον λείριον, Μιχαὴλ, εὐσχημόνως οἱ πιστοὶ μεγαλύνωμεν καὶ ἐν εὐλαβείᾳ αὐτῷ βοήσωμεν· ῥητόρων ἀκρόρεια καὶ θεοκηρύκων πρόβλε, ὁ ἐμπράκτως προασπισθεὶς τῆς σῆς ποιμένης τὰ συμφέροντα, ῥῦσαι ἡμᾶς κινδύνων καὶ θλίψεων καὶ συμφώνως τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἐντάλμασι διάγειν ἡμᾶς ἀξιώσον τοὺς ἐορτάζοντας πόθῳ τὴν ἁγίαν μνήμην σου, ἀοίδιμε.

Δόξα. Ὁ αὐτός.

Δεῦτε, φιλεόρτων Ὁρθοδόξων συστήματα, τὸν ταπεινὸν καὶ φιλάγιον ἱεράρχην, ὡς κοσμήτορα Ἀθηνῶν, Μεσογαίας, Θεσσαλονίκης, Θερμοπυλῶν, Εὐβοίας καὶ Κέας, Μιχαὴλ τὸν Χωνιάτην, ἀξιοχρέως τιμήσωμεν κράζοντες· ζηλωτὰ τῆς ἐν Χριστῷ τελειώσεως, καὶ φίλε τῶν ἀσκουμένων καὶ ὑπέρμαχε τῶν ἐμπεριστάτων, Χριστὸν δυσώπει δίδόναι τοῖς ἱκέταις σου ἐμπταισμένων ἄφεσιν καὶ μέγα ἔλεος.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ἐκ παντοίων κινδύνων τοὺς δούλους σου φύλαττε, εὐλογημένη Θεοτόκε, ἵνα σὲ δοξάζωμεν, τὴν ἐλπίδα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Εἰς τὸν Στίχον, Στιχηρὰ Προσόμοια.

Ἦχος πλ. α΄. Χαίροις, ἀσκητικῶν.

Χαίροις, τῆς Ἐκκλησίας φωστήρ, ὁ λογιότητι φαιδρύνας τὰ σύμπαντα, καὶ πάντας καταφώτισας τοὺς Ἀθηναίους ἀνγαῖς σῶν σοφῶν ῥημάτων, πάτερ ὅσιε, ποιμὴν θεοπρόβλητε, ἀρχιθῦτα θειότατε, ἱεροφάντορ εὐκλεὲς καὶ ἀνύστακτε ὄντως πρόεδρε τοῦ κλεινοῦ πάλαι ἄστεως· ὅθεν τὴν θείαν μνήμην σου τιμῶντες ἀείποτε σέ, Μιχαὴλ Χωνιάτα, ἀνευφημοῦμεν γηθόμενοι καὶ σὰς ἱκεσίας ἐκδεχόμεθα πρὸς Κτίστην τὸν πολυεύσπλαγχνον.

Στίχ. Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τοῦ Ὁσίου Αὐτοῦ.

Χαίροις, ὁ τῆς Φρυγίας βλαστός, τῶν Ἀθηνῶν ἀρχιερεὺς πνευματέμφορος, ἀγώνων καὶ ἀγωνίας συμμεριστῆς σοῦ λαοῦ, τῶν ἐμπεριστάτων ἐνθεώτατος, ἐλπίς ἀκαταίσχυντος, κλονουμένων ἐνίσχυσις καὶ κατευθύντωρ, Μιχαὴλ, ἀπλανέστατος τῆς ἀγέλης σου τῆς ἐλλόγου πρὸς θέωσιν· πάτερ θεοφορούμενε, ὡσεὶ εὐσυμπάθητος μὴ διαλίπης πρεσβεύων τὸν πανοικτίρμονα Κύριον ὑπὲρ τῶν ἐν ὕμνοις σὲ στεφόντων μελιρρύτοις, ψαλμοῖς καὶ ᾄσμασι.

Στίχ. Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Χαίροις, τὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν ὁ εὐσθενῶς καταλιπὼν ὅτε ἄνομοι εἰσέβαλον εἰς τὴν χθόνα τῆς Ἀττικῆς Δυτικοὶ αἵματοχυσίας τῆς ἐλλόγου σου ἀγέλης, μακάριε, πρὸς φυγὴν καὶ τὴν ἄσημον οἰκήσας Κέα, ἦν παλαιστραν ἀνέδειξας τῶν καμάτων σου ἀρετῆς πρὸς τελείωσιν· μύστα παναγιώτατε τῆς χάριτος, βίον σου ὁ περατώσας ἐν μάνδρᾳ τῆς Μουντινίτζης, ἱκέτευε Χριστὸν δοῦναι πᾶσι, Μιχαὴλ, τοῖς σὲ τιμῶσι τὸ μέγα ἔλεος.

Δόξα. Ἦχος πλ. δ΄.

Τὸν ἐραστὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κάλλους καὶ ζηλωτὴν τῆς ἐν Χριστῷ δι' ἀσκήσεως τελειώσεως, Μιχαὴλ τὸν Χωνιάτην, τιμήσωμεν πιστῶς βοῶντες· συλλήπτορ τῆς τῶν Ἀθηνῶν λαχούσης σοι ποιίμνης καὶ ἀντιλήπτορ τῶν τρυχομένων καὶ κακουχουμένων, ὁ χάριτι θείᾳ σοφῶς καθοδηγήσας λαὸν πρὸς θέωσιν, οὐρανοῦ πόλεως κληρονόμους ἀνάδειξον εὐχαῖς σου τοὺς ἐκτελοῦντας ἐν πίστει τὴν ἀεισέβαστον μνήμην σου.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Δέσποινα, πρόσδεξαι, τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς, ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως.

Νῦν ἀπολύεις...
τὸ Τρισάγιον καὶ τὸ

Απολυτίκιον.

Ἦχος πλ. α΄. Τὸν συνάναρχον Λόγον.

Ἀθηνῶν ἱεράρχην τὸν λογιώτατον καὶ συμπαθῆ ὡς ἀγώνων συμμεριστὴν τοῦ λαοῦ καὶ αὐτοῦ τῆς ἀγωνίας ὕμνοις μέλψωμεν νῦν, Χωνιάτην Μιχαήλ, τῆς σοφίας ποταμὸν καὶ κρήνην εὐρυμαθείας, αὐτοῦ λιτὰς τὰς ἀόκνους πρὸς τὸν Σωτῆρα ἐκδεχόμενοι.

Ἔτερον ὅμοιον.

Ἀρετῇ διαπρέψας καὶ ἀγιότητι, ποιμαντικῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἀκραιφνεῖ βιοτῇ Ἀθηναίων στυλοβάτης ἐχρημάτισας, ὦ Χωνιάτα Μιχαήλ, ἱεράρχα κραταιῆ καὶ ἄριστε ποιμενάρχα· διὸ καὶ εἴληφας χάριν ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεύειν πάντοτε.

Θεοτοκίον.

Χαῖρε πύλη Κυρίου ἢ ἀδιόδευτος· Χαῖρε τεῖχος καὶ σκέπη τῶν προστρεχόντων εἰς σέ· Χαῖρε ἀχειμάστε λιμὴν, καὶ ἀπειρογάμη· ἡ τεκοῦσα ἐν σαρκὶ τὸν ποιητὴν σου καὶ Θεόν, πρεσβεύουσα μὴ ἐλλείπῃς, ὑπὲρ τῶν ἀνυμνούντων, καὶ προσκυνούντων τὸν τόκον σου.

Καὶ Απόλυσις.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΡΘΡΟΝ

Μετὰ τὴν α΄ Στιχολογίαν, Κάθισμα.

Ἦχος α΄. Τὸν τάφον Σου, Σωτήρ.

Τρισμάκαρ Μιχαήλ, Χωνιάτα θεόφρον, τὴν μνήμην σου λαμπρῶς Ἀττικὴν οἱ οἰκοῦντες καὶ Κέαν καὶ Εὐβοίαν καὶ Φθιώτιδα σέβομεν καὶ μελίσμασι σέ καταστέφοντες θεῖοις ἐκδεχόμεθα τὰς ἐκτενεῖς σου πρεσβείας πρὸς Κτίστην τὴν εὐσπλαγχνον.

Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Ναόν σου τὸν σεπτὸν Μιχαήλ Χωνιάτης, ὁ μύστης ὁ κλεινὸς Ἀθηνῶν, Θεοτόκε, λαμπρῶς ἐξωράϊσε, Μήτηρ Ἀθηνιώτισσα, καὶ κατέστησε τῆς Μητροπόλεως ἕδραν, παντευλόγητε, αὐτοῦ τοῦ σέ καθ' ἐκάστην φαιδρῶς μεγαλύναντος.

Μετὰ τὴν β΄ Στιχολογίαν, Κάθισμα.

Ἦχος δ΄. Ταχὺ προκατάλαβε.

Ἀγίων συνόμιλε, θεοειδὲς Μιχαήλ, τὴν πάνσεπτον μνήμην σου ἐπιτελοῦντες λαμπρῶς ἐκθύμως βοῶμέν σοι· λύτρωσαι, Χωνιάτα, ἐσομένης γεέννης δῆμον τῶν Ἀθηναίων σέ τιμώντων ὡς ὄρους σπηλαίων ἀσκητῶν Πανικοῦ ὄντως ὁμόζηλον.

Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Πανάμωμε Δέσποινα, ἡ ἐλεοῦσα ἀεὶ πιστοὺς ἀνυμνοῦντάς σε μελισταγέσιν ῥοδαῖς, ὑψόθεν κατάπεμψον πᾶσι μονογενοῦ σου οἰκτιρμοὺς καὶ ἐλέη Τόκου σου, Θεοτόκε, καὶ ὑγίειαν ἄμφω ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων εὐχαῖς ἀδιαλείπτους σου.

Μετὰ τὸν Πολυέλεον, Κάθισμα.

Ἦχος γ΄. Τὴν ὠραιότητα.

Τεροφάντορα παναγιώτατον, σοφῶς ποιμάναντα ἀγέλην ἔλλογον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀσκητὴν ὁμόζηλον τοῦ Προδρόμου, ἐν αὐτοῦ τελέσαντα τῇ μονῇ βίον πρόσκαιρον, Μιχαήλ, τιμήσωμεν, Χωνιάτην τὸν ἔνδοξον, ψυχῆς ἐν καταλύξει βοῶντες· Χαῖρε, ἱεραρχῶν λαμπρότης.

Δόξα. Τὸ αὐτό. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Τὴν σκοτισθεῖσάν μου ψυχὴν καταύγασον φωτὶ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ Τόκου σου, ἀγνή Παρθένε, Μαριάμ, ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων, καὶ ἀχλὺν ἀπέλασον τῶν ἀπείρων

πταισμάτων μου, ὅπως εὖρω ἔλεος ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς Κρίσεως καὶ πόθῳ ἀσιγήτως βοῶ σοι
Χαῖρε, ἡ Κεχαριτωμένη.

Οἱ Ἀναβαθμοί·
τὸ α΄ Ἀντίφωνον τοῦ δ΄ ἤχου.
Ἀντίφωνον Α΄

- ❖ Ἐκ νεότητός μου πολλὰ πολεμῆ με πάθη, ἀλλ' αὐτὸς ἀντιλαβοῦ, καὶ σῶσον Σωτὴρ μου.
(δίς).
- ❖ Οἱ μισοῦντες Σιών, αἰσχύνθητε ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὡς χόρτος γάρ, πυρὶ ἔσεσθε
ἀπεξηραμμένοι. (δίς).

Δόξα Πατρὶ...

Ἄγιω Πνεύματι πᾶσα ψυχὴ ζωοῦται, καὶ καθάρσει ὑψοῦται λαμπρύνεται, τῇ τριαδικῇ
Μονάδι ἱεροκρυφίως.

Καὶ νῦν...

Ἄγιω Πνεύματι, ἀναβλύζει τὰ τῆς χάριτος ρεῖθρα, ἀρδεύοντα, ἄπασαν τὴν κτίσιν πρὸς
ζωογονίαν.

Προκείμενον.

Τίμιος ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τοῦ Ὁσίου Αὐτοῦ.

Στίχ. Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.

Εὐαγγέλιον. Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην (1' 9-16).
(Ζήτηι τῇ 1γ' Νοεμβρίου, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου).

Τάξις τοῦ Ἱ.Εὐαγγελίου τοῦ Ὁρθρου

ὁ Διάκονος: Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Κύριε ἐλέησον

ὁ Ἱερεὺς: Ὅτι Ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν ἀγίοις ἐπαναπαύη...

ἤχος β΄

Ἀμήν. Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον.

Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον.

Αἰνεσάτω πνοὴ πᾶσα τὸν Κύριον.

ὁ Διάκονος: Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιοθῆναι ἡμᾶς...

Κύριε, ἐλέησον (γ').

ὁ Διάκονος: Σοφία. Ὁρθοί, ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.

ὁ Ἱερεὺς: Εἰρήνη πᾶσι.

Καὶ τῷ Πνεύματί σου.

ὁ Ἱερεὺς: Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα.

ὁ Διάκονος: Πρόσχωμεν.

Δόξα σοι Κύριε, δόξα σοι.

(Ἰω. 1' 1-9)

ὁ Ἱερεὺς: Εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἐληλυθότας πρὸς αὐτὸν Ἰουδαίους· Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ ληστής· ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν ἐστὶ τῶν προβάτων. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει· καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται· καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ἄλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἶδασι τῶν

ἀλλοτριῶν τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων. Πάντες ὅσοι ἤλθον πρὸ ἐμοῦ, κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὕρησει.

Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι.

Εἶτα·

Ὁ Ν΄ Ψαλμός.

Δόξα.

Ταῖς τοῦ Ἱεράρχου, πρεσβείαις, Ἐλεῆμον, ἐξάλειψον τὰ πλήθη τῶν ἐμῶν ἐγκλημάτων.

Καὶ νῦν.

Ταῖς τῆς Θεοτόκου, πρεσβείαις, Ἐλεῆμον, ἐξάλειψον τὰ πλήθη τῶν ἐμῶν ἐγκλημάτων.

Στίχ. Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ τὸ πλήθος τῶν οἰκτιρισμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου.

Ἰδιόμελον. Ἦχος πλ. β΄.

Λογιωτάτων ἱεραρχῶν ἀρχέτυπον γενόμενος καὶ ὁσίων πατέρων ποιμαντικούς μιμούμενος τρόπους διάκοσμος τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐπώφθης Ἐκκλησίας, Μιχαὴλ ἀξιάγαστε· καταλιπὼν γὰρ τὸν θρόνον σου καὶ ἐξορίας βαδίσας τρίβον ἐν καιροῖς δυσχεμέροις ἀνόμων εἰσβολῆς Βουργουνδιῶν, ἰσαγγέλως ἐπολιτεύσω, μακάριε· καὶ νῦν Χριστῷ ἀγαλλιώμενος ἐν πόλῳ δόξης μὴ παύση Αὐτῷ πρεσβεύων ὑπὲρ τῶν τιμώντων τὴν λαμπρὰν καὶ ἀεισέβαστον μνήμην σου.

Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν Σου...

Ὁ Κανὼν τοῦ Ἱεράρχου,

οὔ ἢ Ἀκροστιχίς· «Μιχαὴλ Χωνιάτου, Ἀθηνῶν εὐχους αἶνος. Χ.»

Ὡδιὴ α΄. Ἦχος δ΄. Ἀνοιξὼ τὸ στόμα μου.

Μὴ παύση δεόμενος Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν τιμώντων σε καὶ πίστει τὴν μνήμην σου τὴν ἱεράν, Μιχαὴλ, θείοις ἄσμασι τελούντων, Χωνιάτα, Φρυγίας μυράπειπτρον πανευδέστατον.

Ἰσχὺν θεῖαν ἄνωθεν λαβὼν ἐκ χρόνων νεότητος σοφίας τῆς θύραθεν ὠφθῆς εἰκῶν διαυγῆς καὶ διήνυσας τὸν βίον, Χωνιάτα, ἀμέμπτως ὡς ἄυλος μέροψ, πανεύφημε.

Χριστοῦ φίλε γνήσιε, γενναῖε καὶ λογιώτατε, ἀρχαίου ἐράσμιε πολιτισμοῦ, Μιχαὴλ, ὑπεδέξατο τῶν Ἀθηνῶν ἡ πόλις ὡς δῶρημα τίμιον σέ, ἱερώτατε.

Θεοτοκίον.

Ἀπείρανδρε Δέσποινα, ἡμῖν Υἱοῦ τοῦ πανσέπτου σου ὑψόθεν κατάπεμψον ἐλέη καὶ οἰκτιρισμοὺς τοῖς τιμῶσί σε ὡς τοῦ Θεοῦ μητέρα σεμνήν, εὐσυμπάθητον καὶ ἄγαν εὐσπλαγχνον.

Ὡδιὴ γ΄. Τοὺς σοὺς ὑμνολόγους.

Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τιμῶσα τὴν μνήμην σου, σῶφρον Μιχαήλ, τοὺς πόνους μεγαλύνει σου, οὐς ἔτλης δι' ἀγάπησιν καὶ στήριξιν ποιμνίου σου ἐν δυσχειμέροις τοῖς ἔτεσι.

Λιπῶν τὸν σὸν θρόνον ἐκουσίως, σεπτὲ ἱεράρχα Μιχαήλ, ὅτε οἱ λατινόφρονες ἐπιδρομεῖς ἐμπόδιζον σῶν καθηκόντων ἄσκησιν εἰς νῆσον Κέα κατέφυγες.

Χαρίτων τοὺς πλήρεις οὐρανίων Πανείου τοῦ ὄρους ἀσκητὰς ἐθαύμαζες καὶ σκάμματα αὐτῶν ἐζήλους, ἄγιε, πρὸς ἀρετῆς ἀπόκτησιν καὶ ἐν Χριστῷ ὀλοκλήρωσιν.

Θεοτοκίον.

Ὠραῖσμα, Κεχαριτωμένη, Χριστοῦ Ἐκκλησίας τιμαλφές, τοῦ παναγίου Τόκου σου, ὠραῖσον τῶν δούλων σου τὸν βίον προστασία σου καὶ ἀρῶραγεῖ μεσιτεία σου.

Κάθισμα.

Ἦχος δ'. Ἐπεφάνης σήμερον.

Ἐκκλησίας σέμνωμα τῶν Ἀθηναίων, Μιχαήλ θεσπέσιε, ἱεροφάντορ θαυμαστέ, σαυτὸν ἀκόπως ἠνάλωσας ὑπὲρ σῆς ποιμνης, ποιμὴν ὡς ἀνύστακτος.

Δόξα. Τὸ αὐτό.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Παναγία Δέσποινα, παραμυθία θλιβομένων, πλήρωσον ἡμᾶς ἀφάτου χαρμονῆς καὶ προστασίας ἀγρύπνου σου τοὺς μελωδοῦντας τὸν πάνσεπτον Τόκον σου.

Ωιδὴ δ'. Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ.

Νέκταρ γνώσεως τρυγῆσας, Μιχαήλ ἀξιάγαστε, Χωνιάτα μάκαρ, ἐκ χειλέων τοῦ διδασκάλου σου, ἀρχιερέως Νικήτα, μέλι ἡδιστον ἐπιγνώσεως καὶ σωφροσύνης παρήγαγες.

Ἰλασμὸν ἡμῖν ἐξαίτει, Μιχαήλ παναοίδιμε, τοῖς ἀνευφημοῦσι σὲ ὡς ἱεράρχην θεόσοφον, ἐν ταῖς Ἀθήναις αὐγαῖς σου διαλάμψαντα ἀγαθότητος καὶ προσφορᾶς πρὸς τοὺς ἔγγιστα.

Ἄνερ, Μιχαήλ, θεόφρον, ὡς σοφίας κειμήλιον, γνώσεως ταμεῖον καὶ διανοήσεως μέλαθρον, ἀνθρωπιστὰ ἱεράρχα, διεκόσμησας ποιμασία σου τὴν Ἀττικὴν, νῦν τιμῶσάν σε.

Θεοτοκίον.

Τοῦ ἐχθίστου ἐπηρείας σοὺς ἰκέτας ἐκλύτρωσαι, Κεχαριτωμένη, Θεοτόκε, Ἀθηνιώτισσα, καὶ χειραγώγει τοὺς πόθῳ μελωδοῦντάς σε πρὸς μετάνοιαν καὶ ἀρετῆς ὀλοκλήρωσιν.

Ωιδὴ ε'. Ἐξέστη τὰ σύμπαντα.

Οὐράνωσον φρόνημα τῶν νῦν μακαριζόντων σε, Μιχαήλ, τρισμάκαρ Χωνιάτα, ἀόκνοις πόνοις τῶν Ἀθηνῶν τῶν κλεινῶν σοφῶς κατηχήσαντα λαόν, τὸν μὴ γνῶντα πίστεως τὰς ἀρχάς, ἐνθεώτατε.

Ὑμνοῦμέν σε πάντοτε ὡς κουφιστὴν τῆς ποιμνης σου ἐκ δυσβάκτων φόρων καὶ ἐφόδου ἐπιδρομῶν ἀζυμιτῶν, Μιχαήλ, ποιμὴν καὶ φρουρὲ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπάσης στήριγμα Ἀττικῆς ἀδιάσειστον.

Ἀθήναιον σέμνωμα, ἐκόσμησας τὸν θρόνον σου, Μιχαήλ, γενναῖε Χωνιάτα, σαπφείροις λόγων καὶ μαργαρίταις τῆς σῆς ἀμέμπτου τῷ ὄντι βιοτῆς, ἱεράρχα ὅσπερ καὶ σεμνὸν καὶ πραότατον.

Θεοτοκίον.

Θεοῦ τοῦ οἰκτίριμονος ὁ Λόγος ὁ θεϊότατος ἐν σεπτῇ νηδύϊ σου, Παρθένε, κατασκηνώσας Θεογεννήτορ ἀγνή, ἐθέωσε γένος τῶν βροτῶν, τὸ ἀεὶ γεραίρον σε καὶ λαμπρῶς μεγαλύνόν σε.

Ωιδὴ ζ´. Τὴν θεῖαν ταύτην.

Ἡ Ἀττικὴ ἐπαγάλλεται καὶ χαίρει Μεσογαίᾳ ἢ εὐφορῶν, ἣν περ ἠγάπησας καὶ τοῖς ποσὶ σου ἐβάδισας πρὸς ἀσκητῶν Πανείου ὄρους ἐπίσκεψιν.

Νῦν Κέα νῆσος τὴν μνήμην σου τελοῦσα, Μιχαήλ, καταφεύγει σοι πιστῶς κραυγάζουσα· φρούρει ἀεὶ καὶ περισκεπε τὴν νῆσον ἐξορίας τῆς ἐκουσίου σου.

Ὡς ἱερὸν ἐγκαλλώπισμα σεμνεῖον Μουντινίτζης γεραίρει σε, ἐν ἧ τὸ πνεῦμά σου τῷ Παντεπόπτῃ παρέδωκας Κυρίῳ, Χωνιάτα, σεβασμιώτατε.

Θεοτοκίον.

Ναὲ Θεοῦ ἀχειρότευκτε, τὴν μνήμην Μιχαήλ τοὺς γεραίροντας, Ἀθηνιώτισσα, καὶ σὲ λαμπρῶς μεγαλύνοντας ἀξίωσον ἀφθίτου ἀγαλλιάσεως.

Κοντάκιον.

Ἦχος πλ. δ´. Τῇ Ὑπερμάχῳ.

Τὸν ἱεράρχην Ἀθηνῶν λαμπρῶς ὑμνήσωμεν τὸν λογιώτατον, φιλόφρονον, διδάσκαλον, κουφιστὴν τῶν ἐν ἀνάγκαις καὶ ἀσκουμένων ἐν σπηλαίοις ζηλωτῆν, ὡς βάθρον πίστεως, Μιχαήλ τὸν Χωνιάτην, ὕμνοις πρόεπουσι πίστεϊ ψάλλοντες· Χαίροις, πάτερ θεϊότατε.

Ὁ Οἶκος.

Ἄριστε ποιμενάρχα, Μιχαήλ Χωνιάτα, ἐνδόξων Ἀθηνῶν, ὡς πατέρων σὲ τιμῶμεν λογίων φανὸν καὶ ἀρχιερέων θεαυγῶν σέμνωμα καὶ μνήμην ἐκτελοῦντές σου τὴν πάνσεπτον τρανῶς βοῶμεν·

Χαῖρε, τὸ βλάστημα τῆς Φρυγίας·
χαῖρε, τὸ οἶκημα τῆς σοφίας.

Χαῖρε, Ἀθηνῶν τῶν κλεινῶν σεμνολόγημα·
χαῖρε, εὐκλεῶν μυστηπόλων ἀκρόρεια.

Χαῖρε, λύχνος παμφαέστατος ἀγαπήσεως Χριστοῦ·
χαῖρε, στῦλος ἀδιάσειστος προστασίας τοῦ λαοῦ.

Χαῖρε, ὁ καθαιρέτης τῆς σκοτείας καὶ πλάνης·
χαῖρε, ὁ ὑπηρέτης τῆς ἐλλόγου ἀγέλης.

Χαῖρε, πατέρων θεῶν ὁμόζηλος·
χαῖρε, ἀγγέλων δήμων ὁμόσκηνος.

Χαῖρε, θερμός ἀρωγός τῶν πενήτων·
χαῖρε, ταχύς βοηθός τῶν καμνόντων·

Χαίροις, πάτερ θειότατε.

Καὶ ἀναγιγνώσκεται τὸ Μηνολόγιον τῆς ἡμέρας, ἥτοι τῆς Δ΄ Ἰουλίου.

Τῇ Δ΄ τοῦ αὐτοῦ μηνός, Μνήμη, τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου Κρήτης, τοῦ Ἱεροσολυμίτου.

Στίχοι.

Θανῶν ἐφεῦρε τῶν πόνων στέφος μέγα,
Κρήτης ὁ ποιμὴν, οὗ πόνος Κανῶν μέγας.
Τῇ δὲ τετάρτῃ ἀρχιθύτην μόρος Ἀνδρέαν εἶλε.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Μνήμη τῆς ἀθλήσεως τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Θεοδώρου, Ἐπισκόπου Κυρήνης.

Στίχοι.

Ἐπὶ σκότους θανόντι τῷ Θεοδώρῳ,
Τὸ τοῦ προφήτου πρῶϊμον φῶς ἐρράγη.

Μνήμη τῶν Ἁγίων Μαρτύρων Κυπρίλλης, Ἀρόας καὶ Λουκίας.

Στίχοι.

Τοιοῖ Κυπρίλλαν πρὸς πάλην τὴν πρὸς ξέσεις
Ὁ συμπαλαίσας Ἰακώβ Θεὸς πάλαι.
Ἔδειξαν ἡμῖν Ἀρόα καὶ Λουκία,
Ὡς καὶ κόραι σθένουσι καρτερεῖν ξίφος.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Μνήμη τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Θεοδότου· καὶ τοῦ Ἁγίου Δονάτου, Ἐπισκόπου Λιβύης· καὶ τῆς Ὁσίας Μάρθας, μητρὸς τοῦ Ἁγίου Συμεῶν, τοῦ ἐν τῷ Θαυμαστῷ, Ὄρει.

Στίχοι.

Δοὺς κεφαλὴν τῷ Θεῷ, Θεόδοτε,
Ζωὴν ἔλαβες, ἥτις οὐκ ἔχει πέρας.
Δονάτος ἔργοις πρὶν δονήσας Λιβύην,
Ἦδη κατοικεῖ, οὗ δόνις οὐκ ἔνι.
Κᾶν οὐ μεριμνᾷ, οὐδὲ τυρβάζῃ, Μάρθα,
Ἔχεις τὰ λοιπὰ καὶ τελευτὴν τῆς Μάρθας.

Ἡ Ἁγία Ἀσκληπιάς ἡ θαυματουργὸς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται.

Στίχοι.

Ἀσκληπιάς ἄμισθος ἀσκληπιάδης,
Παύουσα προῖκα καὶ τετμημένη νόσους.

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Θεόφιλος, ξίφει τελειοῦται.

Στίχοι.

Ὁ Θεόφιλος ἐξαφαιρεῖται κάραν,
Θεὸν φιλήσας καὶ πλέον ζωῆς φίλης.

Ὁ Ὅσιος Μένιγνος ἐν εἰρήνῃ τελειοῦνται.

Στίχοι.

Μένιγνος ἐκπλεῖ τὸν θαλαττώδη βίον,
Εὐρῶν ἀρίστους τοὺς νόας κωπηλάτας.

Εἶτα λέγομεν.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μιχαήλ τοῦ Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν πνευματοφόρου.

Στίχοι.

Λογίων ἱεραρχῶν, Μιχαήλ, κέρας,
Ἀθήνας ἐκόσμησας σῆ ποιμασία.

Συναξάριον.

Ὁ ἐν ἀγίοις θεοφόρος πατὴρ ἡμῶν Μιχαήλ ὁ Χωνιάτης (1182-1222), πατρίδα ἔσχε τὰς Χώνας τῆς Φρυγίας, ἐνθα ὁ αὐτῷ φερώνυμος Μιχαήλ ὁ ἀρχιστράτητος τὸ μέγα ἐπετέλεσε θαῦμα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ποταμίου ῥοῆς πρὸς διάσωσιν τοῦ ἐκεῖσε ναοῦ αὐτοῦ. Ἐμαθήτευσε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ μητροπολίτου τῆς πόλεως Νικήτα, τοῦ προφητικοῦ ἀξιωθέντος χαρίσματος, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τοῦ εἶτα Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Ἁγίου Εὐσταθίου. Κάτοχος ὢν πάσης θύραθεν σοφίας διηκόνησε τῷ Πατριαρχεῖω ἐπ' ὀλίγον, ἐξ οὗ χάριτι θείᾳ ἐπελέγη Μητροπολίτης τῆς πάλαι εὐσήμου καὶ τότε ἀσήμου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν αὐταῖς ἠργάσθη πρὸς κουφισμὸν τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου ἐκ τῶν καθ' ἡμέραν ἀναγκῶν, τῆς ἐνδημούσης πενίας καὶ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν ὡς καὶ τὴν πνευματικὴν ὀλοκλήρωσιν κλήρου καὶ λαοῦ τῆς λαχούσης αὐτῷ ἐπαρχίας. Στενῶς συνεδέθη μετ' ὀσίων ἀσκητῶν τοῦ ἐν Λαυρεωτικῇ Πανείου ὄρους, ὁμόζηλος τῶν τρόπων αὐτῶν γενόμενος. Ἡ τῶν Ἀθηνῶν κατάληψις ὑπὸ τῶν Βουργουνδίων εἰσβολέων ἐν ἔτει 1204 καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἀπαγόρευσις ἐξασκήσεως τῶν πνευματικῶν καὶ ποιμαντικῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἴθυνε τὸν Μιχαήλ εἰς ἐκουσίαν ἐξορίαν εἰς Θεσσαλονίκην, Εὐβοίαν καὶ Κέα, ἐνθα παρέμεινεν ἐπὶ δέκα πλήρεις ἐνιαυτοὺς ἐργαζόμενος διὰ τὴν χειμαζομένην αὐτοῦ ἀγέλην. Τέλος ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἱερὰν μονὴν Τιμίου Προδρόμου Μουντινίτζης παρὰ τὰς Θερμοπύλας, ἐνθα καὶ τὸ ζῆν ἐν εἰρήνῃ ἐξεμέτρησεν ἐν ἔτει 1222 καταλιπὼν πλούσιον συγγραφικὸν ἔργον καὶ φήμην ὀσίου ἱεράρχου.

Ταῖς τοῦ πνευματεμφόρου καὶ ὁμολογητοῦ ἱεράρχου ἀγίαις πρεσβείαις, Χριστέ ὁ Θεός, ἐλέησον καὶ σῶσον ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ὡιδὴ ζ'. Οὐκ ἐλάτρευσαν.

Ἐνθεώτατε τῶν Ἀθηναίων πρόεδρε, βολαῖς παμφώτοις σου ποιμαντικῆς ἀγωγῆς ἐφώτισας ποιμνὴν σου καὶ ἀπεδίωξας τὴν σκοτόμαιναν αὐτοῦ πασῶν τῶν θλίψεων, Μιχαήλ πνευματοφόρε.

Ἕμνοις στέφομεν τὴν σεβασμίαν μνήμην σου φαιδροῖς ἐκάστοτε οἱ δῆμοι τῆς Ἀττικῆς, οὓς λόγοις ἐστήριξας σοφοῖς καὶ πράξεσι συμπαθείας σου πρὸς πάντα ἐμπερίστατον, Μιχαήλ ἱεροφάντα.

Χῶναι, ἄγιε, σεμνύνονται σπαργάνοις σου καὶ ἡ περίχωρος τῶν Ἀθηνῶν εὐλαβῶς γεραίρει τὴν μνήμην σου, ἣν διεκόσμησας ποιμασίᾳ σου θεοτερπεῖ, πανόσιε Μιχαήλ πνευματοφόρε.

Θεοτοκίον.

Ὁδηγήτρια ἀπλανεστάτη πέφηνας τῶν προστρεχόντων σοι, Μῆτερ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ γέρας ἀτίμητον, Ἀθηνιώτισσα, τῶν αἰείποτε ὑμνούντων σε ὡς ἔνθερμον ἐν τῷ βίῳ παραστάτιν.

Ωιδὴ η΄. Παῖδας εὐαγεῖς.

Ὑμνοῖς, Μιχαήλ, σέ, Χωνιάτα, εὐτάκτοις ἀξιοχρέως μεγαλύνομεν, δῶρημα πολύτιμον Ἀττικῆς καὶ καύχημα τῶν Ἀθηνῶν τῆς πόλεως, σεβασμιώτατε, ὡς θείων μυστηπόλων πυξίον καὶ ἀρχιερέων διάκοσμον λογίων.

Στυλὸς ἀρῶραγῆς κακουχουμένων καὶ βάκτρον ἐμπεριστάτων σταθερότατον, Μιχαήλ, ἐν ἔτεσι δυσχειμέροις πέφηνας, στηρίζων σοῖς διδάγμασι λαὸν ὀρθόδοξον εὐσήμου Ἀττικῆς, ἥς ὑπῆρχες ἱεράρχης μέγας καὶ θεῖος ποιμενάρχης.

Ἄγαλμα σοφολογιωτάτων ἐδείχθης ἀρχιερέων θεοσμίλευτον, Μιχαήλ, καὶ σκήνωμα χάριτος θεότευκτον· διὸ τὴν θείαν μνήμην σου πανηγυρίζοντες οἱ δῆμοι Ἀθηνῶν, Μεσογαίας, Κέας καὶ Εὐβοίας σὲ ἀνυμνολογοῦμεν.

Θεοτοκίον.

Ἰθυνον τοὺς μεγαλύνοντάς σε πρὸς δόμους τῆς ἀφθαρσίας, Μητροπάρθενε, Παναγία Δέσποινα, ὡς πιστῶν ἰθύντειρα ἀπλανεστάτη κράζομεν πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῶν ὑμνοῖς ἐκτενῶς μελωδούντων Μιχαήλ τὴν μνήμην, τοῦ θεοῦ Χωνιάτου.

Ωιδὴ θ΄. Ἄπας γηγενής.

Νῦν πανευλαβῶς τὴν μνήμην σου ἄγοντες τὴν πανσεβάσμιον, Μιχαήλ, κραυγάζομεν· τῆς Μεσογαίας, Κέας, Φθιώτιδος, Εὐβοίας καὶ τοῦ ἄστεως Ατθίδος κόσμημα, οὐρανόθεν φρούρει καὶ περίσκεπε, Χωνιάτα, τοὺς σοὶ καταφεύγοντας.

Ὅλβε τιμαλφές Χριστοῦ θείας πίστεως, μονὴν ἡγίας Μουντινίτζης, ἔνδοξε ἱερομύστα, Φρυγίας βλάστημα, ἐν ἣ Θεῷ παρέδωκας, μάκαρ, τὸ πνεῦμά σου, Χωνιάτα Μιχαήλ, πολύτιμον Ἐκκλησίας Χριστοῦ σεμνολόγημα.

Στυλὸς φωταυγῆς Θεοῦ ὠφθης γνώσεως, ὃ τὴν σκοτόμαιναν διάλυσας τάχιστα τῆς ἀγνωσίας ἐλλόγου ποιμένης σου καὶ χρυσαυγὴν εὐφρόσυνον τῆς ἐπιγνώσεως ἀνατείλας Ἀθηναίων τάγμασι, Μιχαήλ Χωνιάτα, θειότατε.

Θεοτοκίον.

Χαῖρε, ἀγαθή, Παρθένε θεόνυμφε, Ἀθηνιώτισσα, εὐλαβῶς βοῶντές σοι σὴν παρρησίαν ἀπεκδεχόμεθα τὴν μητρικὴν πρὸς Τόκον σου τὸν πολυεύσπλαγχνον, Ὅν ἐκθύμως ἅπαντες δοξάζομεν εἰς αἰῶνας καρδίᾳ καὶ χεῖλεσι.

Ἐξαποστειλάριον.

Ἦχος β΄. Γυναῖκες ἀκουτίσθητε.

Διάκοσμον περιβλεπτον τῶν Ἀθηνῶν τιμήσωμεν καὶ Μεσογαίας καὶ Κέας τὸν θεοφόρον πολίτην ὡς ἱεράρχην πάνσοφον καὶ ἀσκητῶν ὁμόζηλον καὶ μαργαρίτην πίστεως, νῦν Μιχαήλ Χωνιάτην, τὸν πολυτίμητον ὄντως.

Θεοτοκίον.

Σεμνή Ἀθηνιώτισσα, ναόν σου ἐξωράϊσε, Θεογεννήτορ Παρθένε, ὁ Μιχαήλ Χωνιάτης, τῆς πόλεώς σου πρόεδρος καὶ ἱεράρχης ὄσιος, μεθ' οὗ ἀνευφημοῦντές σε δοξολογοῦμεν ἀπαύστως τὸν σὸν πανίερον Τόκον.

Εἰς τοὺς Αἶνους

ἰστῶμεν στίχους δ' καὶ ψάλλομεν Στιχηρὰ Προσόμοια.

Ἦχος α'. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.

Λογίων ἀρχιερέων τὸ σεμνολόγημα καὶ εὐλαβῶν ποιμένων Ἀθηνῶν Ἐκκλησίας διάκοσμον τὸν θεῖον, δεῦτε, λαμπρῶς, Μιχαήλ, εὐφημήσωμεν, τὸν Χωνιάτην, ἐν ἄσμασι καὶ ᾠδαῖς μελιόρῳτοις οἱ χριστῶνυμοι.

Τὴν εἰσβολὴν Βουργουνδίων μὴ ἀνεχόμενος εἰς Ἀττικὴν σὸν θρόνον, Μιχαήλ, ἐκουσίως κατέλιπες καὶ Κέαν καταλαβὼν τὸν λαόν σου ἐνίσχυες καθυπομείναι κακώσεις καὶ συμφορὰς σοῖς μεστοῖς ἀγάπης γράμμασι.

Τοῖς θεοπνεύστοις σου λόγοις, φιλαγιότητι, ἐμπράκτω βιοτῇ σου καὶ ἀγάπῃ πρὸς πέλας ἐκόσμησας τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, Μιχαήλ ἱερώτατε, τῶν ἀσκητῶν τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανικοῦ τῆς ἀσκήσεως ὁμόζηλε.

Πανηγυρίζοντες μνήμην τὴν ἀεισέβαστον καὶ φωταυγῇ σου, μάκαρ Μιχαήλ, Χωνιάτα, σεπτὲ ἱερομύστα τῶν Ἀθηνῶν, τὴν λαμπρὰν ποιμασίαν σου ἀνευφημοῦμεν καὶ πόνους σου ἱερούς ἀρετῆς πρὸς ὀλοκλήρωσιν.

Δόξα. Ἦχος πλ. α'.

Τὸ κλεινὸν τῶν Ἀθηνῶν ἄστῳ καὶ ἡ περὶ αὐτὸ εὐσημος τῆς Ἀττικῆς ἐπαρχία ὡς ποιμενάρχην τιμᾷ καὶ γεραίρει σε ἔνθεον, Μιχαήλ Χωνιάτα, πνευματέμφορε· σὺ γὰρ ἀγιοπρεπῶς πολιτευσάμενος καὶ τὰς χρείας ἄμφω θεραπεύσας τῆς λογικῆς σου ποιμνῆς οὐρανοπολίτης γέγονας· καὶ νῦν Χριστῶ συνῶν τῷ πανευϊλάτῳ ἀδιαλείπτως Αὐτῷ πρεσβεύεις ἡμῖν ἀφθόνως πέμψαι τὸ Αὐτοῦ μέγα καὶ πλούσιον ἔλεος.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Μακαρίζομέν σε, Θεοτόκε Παρθένε, καὶ δοξάζομέν σε, οἱ πιστοὶ κατὰ χρέος, τὴν πόλιν τὴν ἄσειστον, τὸ τεῖχον τὸ ἀρόρηκτον, τὴν ἀρόραγῇ προστασίαν, καὶ καταφυγὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Δοξολογία μεγάλη καὶ Ἀπόλυσις.

Εἰς τὴν Λειτουργίαν

Τὰ Τυπικά, οἱ Μακαρισμοί· καὶ ἐκ τοῦ Κανόνος τοῦ Ἁγίου ἡ γ' καὶ στ' ᾠδή.

Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγέλιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. (Ζήτηι τῇ ΙΓ' Νοεμβρίου)

Ἀπόστολος

Τοῦ Ἱεράρχου (Ἑβρ. ζ' 26-28, ἡ' 1-2).

Προκείμενον ἤχος α΄

Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν καὶ καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν.

Στίχ. Ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη.

Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς Παύλου τὸ Ἀνάγνωσμα.

Ἀδελφοί, τοιοῦτος ἡμῖν καὶ ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος· ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτὸν ἀνενέγκας. Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον. Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν Ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, «ἦν ἔπηξεν ὁ Κύριος», καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

Ἀλληλούϊα (γ')

Εὐαγγέλιον

Ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην. (Ἰω. ι' 9-16)

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσει. Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζῶν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. Ὁ μισθωτὸς καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφήσιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. Ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτὸς ἐστίν καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν· καθὼς γινώσκει με ὁ Πατὴρ καὶ γὰρ γινώσκω τὸν Πατέρα· καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κάκεινά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν· καὶ γενήσεται μία ποιμνὴ, εἷς ποιμὴν.

Δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι.

Κοινωνικόν.

Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος. Ἀλληλούϊα.

Μεγαλυνάριον.

Χαίροις, Χωνιάτα, τῶν Ἀθηνῶν, Μιχαήλ, ἐπόπτα, ἀρχιθῦτα καὶ ἀρωγέ, χαίροις, Μεσογαίας, Θερμοπυλῶν, Εὐβοίας καὶ Κέας ὁ οἰκῆτορ, θεομακάριστε.

Δίστιχα.

Μιχαήλ Χωνιάτην, Ἀθηνῶν εὐχος,
ἦσε Χαραλάμπης Νικολάου χάριν.

Σπυρίδωνα καὶ Ἀθανάσιον φρούρει
ἀπαύστως, Μιχαήλ, βοᾷ Χαραλάμπης.

Ο ἅγιος Μιχαήλ ὁ Χωνιάτης

Ἡ μνήμη του τιμᾶται τὴν Δ΄ Ἰουλίου

Ἡ Ἀθήνα τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, τῆς παιδείας καὶ τῶν γραμμάτων, τὸ «κλεινὸν ἄστυ», ὅπως τὴν ἐπονόμαζαν, ἦλθε ἐποχὴ πού πέρασε σὲ πνευματικὸ μαρασμό, σὲ κοινωνικὴ ἐξαθλίωση. Κάθε ἀρχὴ ἔχει καὶ τὸ τέλος της, κάθε ἀνοιξὴ ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὸ φθινόπωρο, κάθε ἀνοδος συνοδεύεται ἀπὸ πτώση, τὴν περίοδο τῶν παχειῶν ἀγελάδων ἀκολουθεῖ ἡ περίοδος τῶν ἰσχνῶν. Ἔτσι καὶ στὴν Ἀθήνα ἦλθε ἐποχὴ πού τὸ φῶς τοῦ Περικλέους, τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος, τῶν Στωϊκῶν καὶ Ἐπικουρείων φιλοσόφων, τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ χριστιανοῦ φιλοσόφου Ἀριστείδου, τοῦ ἀπολογητοῦ Ἀθηναγόρου, τῆς πανεπιστημιακῆς μορφώσεως τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἔσβησε γιὰ νὰ ἀκολουθήσει ἡ ἀσέληνη νύκτα τοῦ πνευματικοῦ σκότους.

Σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ πού ἡ εὐσημὴ πρωτεύουσα τῶν γραμμάτων κατήντησε ἄσημη ἐπέλεξε ὁ Θεὸς νὰ ἀνατείλει στὴν Ἀθήνα τὸ φωτεινὸ ἄστρο τοῦ ἐπισκόπου Μιχαήλ τοῦ Χωνιάτη. Τοῦ ἱεράρχη πού ἔχοντας πρότυπο τὸ μεγάλο ἀρχιερέα, Χριστό, ἔγινε ὁ Ποιμὴν ὁ Καλὸς τῆς Ἐκκλησίας, πού γνωρίζε τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς Του μὲ τὸ ὄνομά τους καὶ γνωρίζεται ἀπὸ αὐτά (Ἰω. ι' 14). Τοῦ ποιμένος πού διακινδυνεύει καὶ τὴ ζωὴ του ἀκόμη, τὴν προσφέρει, τὴ θυσιάζει γιὰ νὰ σώσει ἀπὸ κινδύνους καὶ σφαγὴ καὶ θάνατο τὰ πρόβατά του, ἀφοῦ «ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰω. ι' 11).

Σεμνύνονται οἱ Χῶνες τῆς Φρυγίας γιὰ τὴ γέννηση τοῦ Μιχαήλ στὰ 1182 μ. Χ. Οἱ Χῶνες, πού ἔχουν συνδέσει τὴν ἱστορία τους καὶ τὴν ὀνομασία τους μὲ τὸ μεγάλο θαῦμα πού ἐπιτέλεσε σ' αὐτὲς ὁ Ἀρχιστράτηγος Μιχαήλ, ἀλλάζοντας τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. γιὰ νὰ σώσει τὸ ναό του. Σ' αὐτὴ τὴ πόλιν τοῦ Ταξιάρχη ὁ φερώνυμος τοῦ Μιχαήλ εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ μαθήτευσε κοντὰ στὸ μητροπολίτη της Νικήτα, ὁ ὁποῖος γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν καθαρὴ βιοτὴ του ἀξιώθηκε καὶ προφητικοῦ χαρίσματος. Στὴ συνέχεια ὀλοκλήρωσε τὶς σπουδὲς του στὴν Κωνσταντινούπολιν πλησίον τοῦ μετέπειτα Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου. Ἔτσι ὁ Μιχαήλ ἔγινε κάτοχος τῆς παιδείας τῆς ἐποχῆς του καὶ τὸν διέκρινε ἡ εὐρυμάθεια καὶ ἡ σοφία. Σὲ νεαρὴ ἡλικία ἡ θεία χάρις ἔφερε τὰ βήματά του στὸ Πατριαρχεῖο, στὸ ὁποῖο διακόνησε μὲ περισσὴ εὐλάβεια καὶ ταπείνωση. Αὐτὸ γιὰ νὰ ἐπιβραβεύσει τοὺς κόπους του, τοῦ ἔκανε πρόταση νὰ ἀναλάβει τὴ Μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν αὐτὴ χήρευε, γεγονός πού συγκλόνισε τὸν ἄνθρωπο τῶν γραμμάτων Μιχαήλ, αὐτὸν πού ὀραματιζόταν μιὰν Ἀθήνα ἔνδοξο στὸ διηνεκές, ἀνεξάντλητο πηγὴ γραμμάτων καὶ παιδείας.

Ὅταν ἔφθασε στὴν Ἀθήνα ὁ Μιχαήλ βρῆκε τὴν «κατείδωλον πόλιν» (Πραξ. ιζ' 16) τῶν δεισιδαιμόνων Ἀθηναίων, ὅπως τὴν χαρακτήρισε ἄλλοτε ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος, μιὰ πόλιν ἄσημη, γηρασμένη, μὲ ἀνθρώπους πτωχοῦς, κατατρεγμένους, ἐμπεριστάτους, πού μὲ δυσκολία ἀντιμετώπιζαν τὶς βιοτικὲς μέριμνες καὶ ζοῦσαν μὲ ἔντονο τὸ φόβο τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Ἡ Ἀθήνα πού ὄνειρευόταν παρήμενε μόνον στὴ φαντασία του. Δὲν πτοήθηκε, ὅμως, οὔτε ἀπογοητεύτηκε. Ἀνασκουμπώθηκε καὶ «περιζωσάμενος τὴν ὀσφύν» (Ἐφεσ. ζ' 14) ἄρχισε νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῆς λογικῆς του ἀγέλης. Δὲν ἔδωσε ὕπνο στοὺς ὀφθαλμούς του, ἀνάπαυση στοὺς κροτάφους

του και νυσταγμό στα βλέφαρά του μιμούμενος τὸν ἱερό ψαλμωδὸ (Ψαλμ. 131, 4).
Ἀγάπησε τὴν Ἀθήνα καὶ ἀγαπήθηκε ἀπὸ αὐτήν. Ὁ ἄλλοτε πάγκαλος Παρθενώνας πού
στεγάζε τὴν ἐκκλησιὰ τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηνιώτισσας τραβήξε τὴν προσοχή του. Μὲ τὰ
φτωχικὰ μέσα πού διέθετε τὴν ἀνακαίνισε καὶ τὴν ἐξωράισε. Ὁ λόγος του πάντοτε μὲ
χάρη «ἄλατι ἠρτυμένος» (Κολασ. δ' 6) νοστήμευε τὴ ζωὴ τῶν πολιτῶν τοῦ ἄστεως καὶ τῶν
χωρικῶν τῆς Ἀττικῆς, τοὺς ὁποίους τακτικὰ ἐπισκεπτόταν, γιὰ νὰ τοὺς τονώσει τὴν πίστη
καὶ τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα.

Στενὸ σύνδεσμο δὲν εἶχε μόνο μὲ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐραστής τῆς ἡσυχίας καὶ
τῆς νήψεως καὶ μὲ τοὺς ἀσκητὲς τῆς ἐπαρχίας του, ὅπως αὐτοὺς τοῦ σπηλαίου καὶ ὄλου
τοῦ Πανείου ὄρους, πού βρίσκεται πάνω ἀπὸ τὴν Κερατέα, καὶ τὸ ὁποῖο ἀποκαλοῦσε
Χωρήβ, δηλαδὴ θεοβάδιστο ὡς τὸ Σίναιο, γιὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀσκουμένων σ' αὐτό. Ἡ
κατάληψη ὅμως τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοὺς Βουργουνδίου εἰσβολεῖς στὰ 1204 μ. Χ. καὶ ἡ
ἀπαγόρευση ἀπ' αὐτοὺς ἐξασκήσεως τῶν πνευματικῶν καὶ ποιμαντικῶν του καθηκόντων
ἀνάγκασε τὸν Μιχαὴλ σὲ ἐκουσία ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ θρόνο τους καὶ τὸ ποιμνιὸ του καὶ
ἐξορία του στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν Εὐβοία καὶ στὴν Κέα, ὅπου παρέμεινε γιὰ δέκα χρόνια
ἐργαζόμενος, ἰδίως μὲ τὴν ἀλληλογραφία του, γιὰ τὴ χειμαζόμενη ἀγέλη του. Σπάνια
βρίσκει κανεὶς τέτοιους ποιμένες, ἀφοῦ ἔστω καὶ ἀπὸ μακρὰ πότιζε τὸ ποιμνιὸ του μὲ τὸ
σωτήριο «ὔδωρ τὸ ἐκ πέτρας» (Ἠσ. μὴ' 21), μιᾶς καὶ ἔφυγε ἀπὸ κοντὰ του ὄχι ὅπως ὁ
μισθωτὸς ποιμένας, ὁ ὁποῖος στοὺς κινδύνους ἐγκαταλείπει τὰ πρόβατα, γιὰτι «οὐ μέλλει
αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων» (Ἰω. ι' 13), ἀλλὰ γιὰ νὰ μπορεῖ ἀπὸ μακρὰ ἐλεύθερος καὶ
ἀνενόχλητος νὰ τὸ νοθετεῖ καὶ νὰ τὸ κατευθύνει πρὸς τοὺς λειμῶνες τῆς σωτηρίας.

Πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ὁ πολὺς Μιχαὴλ, ὁ ἱεράρχης τῆς προσευχῆς καὶ τῆς
ἐμπρακτικῆς ἀγάπης, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν πράξη «εἰς θεωρίας ἐπίβασιν», ἀπεσύρθη στὴ μονὴ
τοῦ Τιμίου Προδρόμου Μουντινίτζης παρὰ τὶς Θερμοπύλες, ὅπου καὶ εἰρηνικὰ παρέδωσε
τὸ πνεῦμά του στὰ χέρια τοῦ «Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Ἐβρ. ι' 31) τὸ 1222 μ. Χ., ἀφήνοντας πίσω
του πλούσιο συγγραφικὸ ἔργο καὶ φήμη ὀσίου, λογίου, πράου καὶ ταπεινοῦ ἱεράρχου.

Δρ Χαραλάμπης Μ. Μπούσιας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν
ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΧΩΝΙΑΤΟΥ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

«Μακάριος ὁς ἔχει ἐν Σιών σπέρμα καὶ οἰκείους ἐν Ἱερουσαλήμ» (Ἠσ. λα' 9)

Ἡ ἀνάγκη τοῦ προσωπικοῦ συνδέσμου μὲ τοὺς ἀγίους καὶ τῆς πνευματικῆς μας
«ἀναβάσεως» μέσα ἀπὸ τὴ συγγένεια μαζί τους εἶναι πολὺ βαθειὰ ριζωμένη μέσα μας καὶ
ἀπόλυτα δικαιολογημένη ἀπὸ τὴν Ὄρθοδοξη παράδοσή μας. Ὁ καθένας μας ἔχει τὸν
φύλακα ἄγγελό του, ἔχει τὸν προστάτη ἅγιο του, τοῦ ὁποῖου καὶ τὸ ὄνομα φέρει, ἔχει ὡς
«οἰκεῖο» του κάποιον ἅγιο πού γιὰ ἄγνωστους σὲ μας λόγους παρενέβη σὲ συγκεκριμένη
περίσταση τῆς ζωῆς του καὶ δείχνει ἔτσι τὴν εἰδικὴ σχέση του μαζί του, ἔχει τὸν πολιούχο
τῆς πόλεως πού ζεῖ, ἔχει τοὺς δικούς του ἀγίους, ἔχει τοὺς «οἰκείους του ἐν Ἱερουσαλήμ».

Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ συχνὰ ψάχνουμε μέσα ἀπὸ τὰ συναξάρια, τὶς λειτουργικὲς φυλλάδες, τὰ προσκυνήματα καὶ τὶς εἰκόνες ὄχι τόσο νὰ πληροφορηθοῦμε γιὰ τοὺς ἁγίους μας, ἀλλὰ νὰ ἀνιχνεύσουμε τὴ συγγένεια μαζί τους. Οἱ ἅγιοι τῆς περιοχῆς ποὺ ζοῦμε, οἱ τοπικοὶ λεγόμενοι ἅγιοι, παρουσιάζουν μιὰ εἰδική σχέση μαζί μας. Γνωρίζουν τὸν τόπον μας, περπάτησαν στὰ γνώριμα σὲ μᾶς μονοπάτια, ἀντίκρουσαν ἴδια μὲ μᾶς ὀπτικά ἐρεθίσματα, ἔζησαν τὰ ιδιόμορφα προβλήματα μας, εὐλόγησαν καὶ ἁγίασαν τὸν φυσικὸ κόσμον μας, βρίσκονται καὶ ἀνθρώπινα πιὸ κοντὰ μας.

Στὴν εὐλογημένη πατρίδα μας, τὴν Ἑλλάδα, δὲν ὑπάρχει γωνιὰ καὶ σημεῖο ποὺ νὰ μὴν «ἔστησαν πόδες» ἁγίων, ποὺ νὰ μὴν ἔχει ποτισθεῖ τὸ χῶμά ἀπὸ μαρτυρικὸ αἷμα ἢ ὀσιακοὺς ἰδρώτες, ποὺ ὁ ἀέρας νὰ μὴν ἔχει ἁγιασθεῖ ἀπὸ εὐλογημένη διδασκαλία, ποὺ ὁ τόπος νὰ μὴν θυμίζει πέρασμα ἁγίου καὶ ἀπόδειξη «σημείου». Ἐξαίρεση σὲ αὐτὸν τὸν κανόνα μέχρι πρότινος φαινόταν νὰ ἀποτελεῖ ἡ Ἀνατολικὴ Ἀττικὴ.

Ἄς εἶναι ὅμως εὐλογημένα τὰ παιδιά μας, ποὺ τόσο σεμνὰ καὶ διακριτικὰ κρύβονται πίσω ἀπὸ τὴν προκαλοῦσα συμμετρία τῶν ἀρχικῶν τῶν ὀνομάτων τους Α.Σ. & Σ.Α. Αὐτὰ ἀνεκάλυψαν μὲ ὑποδειγματικὸ αὐθορμητισμὸ τὴν ἐσωτερικὴ τους ἀποκάλυψη καὶ φανέρωσαν τὶς ρίζες καὶ τὰ ἀποτυπώματα τῆς ἁγιωσύνης στὸν τόπον μας. Ὁ ἔνθεος ζῆλος τους, ἡ ἀξιοζήλευτὴ ἐπιμονή τους, ἡ μοναδικὴ μεθοδικότητά τους, ἡ ἀντοχή στὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν περιφρόνηση τοῦ περιβάλλοντός τους, ὁ ποθοῦμενος στόχος τους, ὁδήγησαν τὰ βήματά τους στὸν ἅγιο ὄλων μας ὄσων ζοῦμε στὴν εὐλογημένη γῆ τῶν Μεσογαίων καὶ τῆς Λαυρεωτικῆς, στὴν Ἀττικὴ, στὸν Ἅγιο Μιχαὴλ τὸν Χωνιάτη, τὸν Μητροπολίτη Ἀθηνῶν καὶ συμπολίτη τῶν ἀγγέλων.

Χάρις στὴ δική τους προθυμία καὶ ἀνυποχώρητη πρωτοβουλία, γίνεται ὁ ἄγνωστος γνωστός, ὁ ἀπόμακρος δικός καὶ μεταμορφώνεται ἡ δίψα τους σὲ ὕμνον καὶ δοξολογία ἁγίων μὲ τὴν παροῦσα θαυμάσια ἀκολουθία, ποὺ τόσο περίτεχνα συνέθεσε ὁ γνωστός εὐλαβὴς Μεγάλος Ὑμνογράφος τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας Δρ. Χαράλαμπος Μπούσιας. Ἡ ἀκολουθία αὐτὴ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ κάνουμε τὴν ἀγάπη του εὐχή μας· νὰ ὀδηγηθοῦμε ἀπὸ τὴ γνώση περὶ τοῦ ἁγίου στὴν προσευχή μας στὸ ἅγιο· νὰ φύγουμε ἀπὸ τὴν σκέψη καὶ νὰ προσφύγουμε στὴν σχέση μαζί του.

Θέλω πολὺ νὰ εὐχαριστήσω καὶ νὰ συγχαρῶ πρωτίστως τὰ ἀγιόφιλα παιδιά μας, τὸν Α.Σ. καὶ τὸν Σ.Α., κατὰ δεύτερον λόγον τοὺς θεόφιλους ἱερεῖς μας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κερατέας καὶ φυσικὰ τὸν συντάκτη τῆς ἀκολουθίας, ὄχι τόσο γιὰ τὰ τάλαντά τους ὅσο γιὰ τὴν πίστη, τὴν εὐλάβεια καὶ τὴ χάρι τους.

Εὐχομαὶ ἐκ βαθέων μὲ τὶς πρεσβεῖες τῶν ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν ὁ Κύριος πλούσια νὰ εὐλογεῖ τὴ ζωὴ ὄλων τους, τὸ δὲ Πάνειον Ὅρος σὰν τὸ μαφόριο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου νὰ σκεπάζει καὶ τὴν Κερατέα καὶ ὀλόκληρη τὴ Μητρόπολη Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προσπάθεια για την έκδοση αυτής της Ακολουθίας έχει την αρχή της στην έρευνα για την τοπική αγιολογία των Μεσογείων και της Λαυρεωτικής. Στην έρευνα αυτή εντοπίσαμε πλειάδα αγίων που κατάγονταν, έζησαν, δίδαξαν, μαρτύρησαν, ασκήθηκαν ή απλώς πέρασαν από την Αττική γη· σχεδόν κανείς, όμως, δεν είχε επαφή ή κάποια σχέση με την περιοχή, ή οποία αποτελεί σήμερα την Ίερά Μητρόπολή μας.

Παρ' όλα αυτά κατορθώσαμε να ξεχωρίσουμε δυο αγίους, οι οποίοι έζησαν, διέβησαν και συνδέθηκαν πνευματικά με την περιοχή μας. Ο πρώτος - στον οποίο είναι αφιερωμένη και η παρούσα έκδοση - είναι ο άγιος Μιχαήλ ο Χωνιάτης Μητροπολίτης Αθηνών και ο δεύτερος ο άγιος Τιμόθεος επίσκοπος Ευρίπου[i].

Από την ίδρυση της Αποστολικής Εκκλησίας των Αθηνών, η περιοχή μας ανήκε στην πνευματική δικαιοδοσία του επισκόπου αυτής[ii]. Το 1182 εκλέγεται Μητροπολίτης Αθηνών ο άγιος Μιχαήλ ο Χωνιάτης[iii] και αναλαμβάνει ως εκ τούτου την διαποίμανση και της Κερατέας. Φιλομόναχος ο ίδιος καλλιέργησε τον υπάρχοντα μοναχισμό της επαρχίας του. Μοναστικό και ήσυχαστικό κέντρο της περιοχής υπήρξε και το Πάνειον όρος της Κερατέας. Τοῦτο συμπεραίνεται ἀπὸ τὶς ποιμαντικὲς ἐπιστολές, πὺν ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος ἔστειλε ἀναφερόμενος στοὺς ἐκεῖ διαβιῶντες ἀσκητές. Μία ἀπὸ αὐτὲς πὺν διασώθηκαν, ἐστάλη ἀπὸ τὸν ἅγιο Μιχαήλ, ὅταν ἐκεῖνος βρισκόταν αὐτοεξόριστος στὴ γειτονικὴ μας νῆσο Κέα, πρὸς τὸν μοναχὸ Λουκά, ὁ ὁποῖος ἀσκήθηκε καὶ στὸ Πάνειον ὄρος. Ὁ ἅγιος ἔχοντας ὀπτικὴ ἐπαφὴ μὲ τὴν ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Κερατέας, ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ στὸ γράμμα του: «...ἄρα ὡς εἰς ἄλλο Σινᾶ τὴν τοῦ Πανικοῦ ὄρους ἀκρῶρειαν ἀνέδραμεν ἢ φιλόθεος ψυχὴ καὶ τὸν θεῖον γνόφον ἀποκρουβὴν ἔθετο»[iv].

Ἄν ὁ ἅγιος Μιχαήλ παρομοιάζει τὸ «Πανικὸν ὄρος» ὅπως τὸ Σινᾶ, περιοχὴ στὴν ὁποία ἀπὸ τὶς ἀπαρχὲς τοῦ μοναχισμοῦ ἕως σήμερα ἀνθεὶ ὁ ἀναχωρητικὸς μοναχισμὸς, κατανοοῦμε τὴν ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἀσκητικῆς βιοτῆς στὴν Κερατέα.

Αναγινώσκοντας τὸ ἴδιο κείμενο τεκμαίρεται ὅτι ὁ ἅγιος ἐκτὸς τῆς ἰδιαίτερης πνευματικῆς σχέσης πὺν εἶχε μὲ τοὺς ἐκεῖ πατέρες, πρέπει καὶ ὁ ἴδιος νὰ εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὴν περιοχὴ τῆς πνευματικῆς τους παλαιστρας καὶ νὰ εἶχε γνωρίσει ἀπὸ κοντὰ τοὺς ἀσκητικὸς ἀγῶνες τους.

Στερούμενοι τὴν ὑπαρξὴ ἀποδεικτικῶν στοιχείων ὑποθέτουμε ὅτι ὁ ἅγιος στὶς ἐπισκέψεις του στὸ ὄρος τῆς Κερατέας ἴσως θὰ εἶχε προσφέρει τὴν ἀναίμακτο λατρεία στὸ θυσιαστήριο τοῦ πρώτου ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κερατέας...

Πῶς ἀλλιῶς θὰ εἶχε διασωθεῖ τόσο ζωντανὰ στὴ μνήμη τοῦ ποιμνίου του ἢ λόγια καὶ ὀσιακὴ του μορφή, ὥστε νὰ ἱστορηθεῖ σὲ ἐξέχουσα θέση ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ βήματος στὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Πέτρου Καλυβίων Κουβαρᾶ[v];

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητῆς Ἀρχαιολογίας Ἀναστάσιος Ὁρλάνδος, μελετητῆς τῶν ναῶν τῆς περιοχῆς, ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ:

«...Η τοιχογραφία αυτή εύρίσκεται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ τοίχου, τοῦ χωρίζοντος, τὸ κυρίως ἱερὸν ἀπὸ τοῦ διακονικοῦ, εἰκονίζει δὲ ἱεράρχην ὄρθιον, ἐστραμμένον κατὰ τὰ ¾ πρὸς Ἀνατολὰς καὶ εἰς μέγεθος κατὰ τὴν μικρότερον τοῦ φυσικοῦ. Ὁ ἱεράρχης περιβαλλόμενος ἀπὸ ἀέρα βαθυγάλανον εἶναι ἐνδεδυμένος φελόνιον λευκόν, κοσμούμενον διὰ μεγάλων, μελανῶν σταυρῶν περικλειομένων ἐντὸς γαμαδίων καὶ ἐπ’ αὐτοῦ ὠμοφόριον κοσμούμενον ὡσαύτως διὰ μεγάλων σταυρῶν, τῶν ὁποίων ὅμως τὸ χρῶμα ἔχει ἀποπέσει. Ὁ ἱεράρχης κρατεῖ πρὸ αὐτοῦ, διὰ τῶν δύο τοῦ χειρῶν ἀνεπτυγμένον εἰλητὸν τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι ἀναγινώσκει. Ἐπὶ τοῦ εἰλητοῦ διακρίνονται ἐρυθραὶ γραμμαὶ (χαρακιές) ὡς καὶ τινες φράσεις εἰλημμένα ἐκ τῆς λειτουργίας καὶ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Παναγίαν: Ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας ὑπερευλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου κ.λπ.

Ἡ ἐπιμήκης κεφαλὴ τοῦ ἱεράρχου, κλίνουσα πρὸς τὰ ἔμπρὸς περιβάλλεται ὑπὸ φωτοστεφάνου. Τὸ καστανὸν τοῦ πρόσωπον παρουσιάζει πλατὺ μέτωπον, ὀπισθεν τοῦ ὁποῖου καταπίπτει ἡ λευκὴ κόμη φθάνουσα μέχρι τοῦ αὐχένου. Ὀφθαλμοί, γαλανοὶ καὶ ἤρεμοι, προβάλλουν κάτω ἀπὸ πυκνὰς ὀφρῦας· ἡ ῥίς εἶναι ἐπιμήκης καὶ τὰ λευκὰ γένεια, στρογγυλὰ καὶ περιποιημένα, δίδουν εἰς τὴν ὅλην κεφαλὴν σχῆμα ἀκόμη περισσότερον ἐπίμηκες... Ὅλ’ αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ μαζί καὶ μὲ μίαν γενικὴν ἀκαμψίαν τοῦ σώματος καὶ σχετικὴν συμβατικότητα τῆς μορφῆς, χρονολογοῦν τὴν τοιχογραφίαν εἰς τὸν 12ον ἢ τὸ πολὺ εἰς τὸ πρῶτον τρίτον τοῦ 13ου αἰῶνος.

...Κατὰ τὰ 18 ἔτη τῆς ἐξορίας τοῦ ὁ Μιχαὴλ ὑπέφερε πολὺ ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε μαχόμενος ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, διαρκῶς ἐμψυχώνων καὶ στηριζων τὸ πνευματικὸν τοῦ ποιμνίου κατὰ τῶν ξένων κυριάρχων. Ἐκέρδισε οὕτω τὸν βαθὺν σεβασμὸν τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ, εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ὁποῖου θὰ ἐθεωρήθη, εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του, ὡς ἅγιος, ὅπως ἀκριβῶς ὀλίγα ἔτη πρότερον εἶχε θεωρηθῆ ὑπὸ τῶν Θεσσαλονικέων ἅγιος καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ φίλος τοῦ Χωνιάτου ὁ πολὺς ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος.

...Δεν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐκπλαγῶμεν ἂν καὶ ὁ Μιχαὴλ ὁ Χωνιάτης, λόγῳ τῶν πολλαπλῶν τοῦ ἀρετῶν καὶ τῶν μεγάλων ψυχικῶν βασάνων τὰς ὁποίας ὑπέστη, ἀπέβη εἰς ἀνεπίσημος, τοπικὸς ἅγιος, λατρευόμενος κυρίως ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας του, τουλάχιστον ἐπὶ τὴν διάστημα εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατόν του. Καὶ δι’ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον νομίζω, ὅτι τὴν εἰκόνα του δὲν συνητήσαμεν μέχρι τοῦδε παρὰ μόνον εἰς δύο μικρὰς ἐκκλησίας τῆς Ἀττικῆς, ἤτοι εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῶν Καλυβίων Κουβαρᾶ καὶ εἰς τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τῆς Σπηλιᾶς Πεντέλης...

...Αἱ δύο εἰκόνες τοῦ Μιχαὴλ ἔγιναν πιθανώτατα ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν κατὰ τὸ 1222 ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ ἱεράρχου καὶ ἐπομένως εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον αὐθεντικαὶ προσωπογραφίαι του, ποιηθεῖσαι ὑπὸ ἀρχαῖζοντος ζωγράφου.

...Τὸ εὐρὸν μέτωπον τῆς μορφῆς μᾶς μαρτυρεῖ περὶ ἀνδρὸς διανοουμένου, ὡς ἦτο πράγματι ὁ Χωνιάτης· ἀφ’ ἑτέρου τὸ ἤρεμον καὶ πρᾶον βλέμμα του καὶ τὸ κάστανον χρῶμα τοῦ προσώπου του ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ προσηνές ὄμμα καὶ τὴν ἠλιώδη ὄψιν τὰ ὁποῖα τοῦ ἀποδίδει ὁ ἀνεψιός του εἰς τὴν διασωθεῖσαν μονωδίαν, ἣν συνέγραψεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του.

...Αί φράσεις αἱ ἀναγραφόμεναι ἐπὶ τοῦ εἰλητοῦ τὸ ὅποιον κρατεῖ ὁ ἱεράρχης δὲν εἶναι, νομίζω, ἄνευ σημασίας. Αναφέρονται, ὡς εἶπον, εἰς τὴν Παναγίαν. Λοιπὸν ὁ Μιχαὴλ ὁ Χωνιάτης ἦτο ἔνθερος λάτρης τῆς Θεοτόκου. Εἰς ποίημα, τὸ ὅποιον εἶχε συνθέσει πρὸς τιμὴν τῆς, μᾶς λέγει ὅτι «εἶχε καλλύνει τὸν ναὸν τῆς» δηλ. τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀθηνιώτισσας, ἡ ὁποία, ὡς γνωστὸν, ἦτο κατὰ τὸν μεσαῖωνα ἐγκατεστημένη εἰς τὸν Παρθενῶνα. Προσθέτω ἀκόμη ὅτι τὴν Παναγίαν κρατοῦσα τὸ παιδίον Ἰησοῦν εἶχε εἰκονίσει καὶ ἐπὶ τῆς διασωθείσης βούλας του ὁ Χωνιάτης.

Ἵλοι αὐτοὶ οἱ λόγοι μου φαίνονται ἀρκετὰ πειστικοὶ διὰ νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι αἱ δύο διασωθεῖσαι τοιχογραφίαι τοῦ Ἀθηνῶν Μιχαὴλ εἰκονίζουσι πιθανώτατα τὸν περίπυστον ἱεράρχην τῶν Ἀθηνῶν Μιχαὴλ τὸν Χωνιάτην, ποιηθεῖσαι εὐθύς μετὰ τὸν θάνατόν του»[vi].

Ἀδελφοί μας,

Ἦλθε λοιπὸν ἡ ὥρα νὰ «ἀνασύρουμε» τὸν ἅγιο ἀπὸ τῆ λήθη τῶν γραμμῶν τοῦ Συναξαριστῆ· νὰ τοῦ ζητήσουμε ταπεινὰ συγγνώμη γιὰ τὰ 783 ἔτη ἀγνωμοσύνης πού τοῦ προσφέραμε ὡς ἀντίδωρο στοὺς πολυετεῖς μόχθους του, τὶς ἀγωνίες καὶ τὶς προσευχές του. Ἄς τιμήσουμε τὸν ἅγιο Μιχαὴλ σὲ εὐχαριστιακὴ σύναξη, ἄδοντας τοὺς ὕμνους πού γιὰ πρώτη φορὰ συνθέθηκαν γιὰ ἐκεῖνον. Ἄς τὸν ἐπικαλούμαστε στὶς προσευχές μας καὶ στὶς δύσκολες ὥρες καὶ ἐκεῖνος θὰ εἶναι παρὼν, ὅπως τότε, πού ἀπὸ τὴν ἐξορία ἦταν δίπλα στὸ ποιμνίό του, καθοδηγώντας καὶ νουθετώντας τό, προσευχόμενος στὸν Δωρεοδότῃ Θεὸ γιὰ ἐκεῖνο.

Ἐλάτε «εἰς ὑπερβολὴν φιλοποιήμενες»[vii] ἀδελφοί, νὰ ἀναβοῦμε πνευματικὰ τὸ Πάνειον ὄρος μαζὶ μὲ τὸν ἅγιο! Ἄς περιδιαβοῦμε τὰ ἀσκηταριὰ τῶν προγόνων μας μοναχῶν, στὸν Ἅγιο Λουκά, στὸν Ἄη-Γιάννη τὸ Θεολόγο, στὸν Προφήτη Ἡλία, στὴ Ζωοδόχο Πηγὴ στὸ Πανί, στὸ σπήλαιο... καὶ ἄς βοήσουμε μαζὶ μὲ τὸν ἱερὸ ὕμνωδὸ:

«Ἡ Ἀττικὴ ἐπαγάλλεται
καὶ χαίρει Μεσογαία ἢ εὐφορος,
ἦνπερ ἠγάπησας
καὶ τοῖς ποσὶ σου ἐβάδισας
πρὸς ἀσκητῶν Πανείου ὄρους ἐπίσκεψιν!»

Α.Σ. & Σ.Α.

[i] Ἀρχιμ. Νεκταρίου Καρσιώτη, «Ὁ Ἅγιος Τιμόθεος Εὐρίπου κτίτωρ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης», Ἰ.Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου Πεντέλης, Ἀθήνα 2003, σ. 79-90.

[ii] Ἐρησκειτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, Ἀθήναι 1962, τ. 1ος, στ. 616-640.

Χρίστου Γ. Ρώμα, «Ἡ Κερατέα τῆς Ἀττικῆς», Χρυσὴ Τομὴ, Κερατέα 1987, σ. 115 - 120.

[iii] Θ.Η.Ε., Ἀθήναι 1966, τ. 8ος, στ. 1204 - 1205.

[iv] Μιχαὴλ Ακομινάτου τοῦ Χωνιάτου, «Τὰ σωζόμενα», τ. Β', σ. 160.

[v] Πρώτος πού ἐντόπισε καὶ ἀναγνώρισε τὴν τοιχογραφία μὲ τὴν μορφή τοῦ ἁγ. Μιχαήλ τοῦ Χωνιάτη στὸ ναὸ τοῦ Ἁγ. Πέτρου Καλυβίων Κουβαρᾶ στὶς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1920, ἦταν ὁ καθηγητὴς Χρ. Ἐνισλείδης (Στρατοκόπος), ὁ ὁποῖος εἶχε διατελέσει καὶ καθηγητὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου Κερατέας. Βλ. Χρ. Στρατοκόπου «Ἡ Κεραταία τῆς Ἀττικῆς», Ἀθῆναι 1924, σ. 89, ὑπόσημ. 84.

[vi] Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 21, 1951, σ. 210 - 214.

[vii] Θ.Η.Ε., Ἀθῆναι 1962, τ. 1ος, στ. 641.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Παραθέτουμε τὴν ἐπιστολὴ τοῦ ἁγ. Μιχαήλ τοῦ Χωνιάτη πρὸς τὸν «ὀσιώτατο μοναχὸ κυρ-Λουκᾶ», ὁ ὁποῖος ἀσκήτευσε καὶ στὸ Πάνειον ὄρος τῆς Κερατέας. Αὐτὴ στάθηκε ἀφορμὴ νὰ γνωρίζουμε ἐμεῖς σήμερα τὴν ἰδιαίτερη σχέση πού εἶχε ὁ ἅγιος μὲ τὴν περιοχὴ μας.

Ἡ ἐπιστολὴ παρατίθεται αὐτούσια, ἔτσι ὅπως δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸν Σπυρίδωνα Λάμπρο στὸ ἔργο τοῦ «ΜΙΧΑΗΛ ΑΚΟΜΙΝΑΤΟΥ ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ», VERLAG BOUMA'S BOEKHUIS N.V. - GRONINGEN, 1968, τόμος Β', σελίδες 160-162.

Τῷ ὀσιωτάτῳ μοναχῷ κυρ Λουκᾶ.

Ὅψε καὶ μόλις γράμμα τῆς σῆς τιμιότητος δεξάμενοι, ἐξ οὔπερ ἐνδένδε μεθωρμίσω Ἀθήναζε, ἡδυνήθημεν μαθεῖν ἀκριβῶς ἐνθα συνεστάλης ἀποκρυβεῖς, μικρὸν ὅσον τῷ θείῳ Ἡσαΐα πειδόμενος. Πότερον δέ, ἀγνοοῦντες διελογιζόμεθα πρὸς ἑαυτούς, ἄρα ὡς εἰς ἄλλο Σινᾶ τὴν τοῦ Πανικοῦ ὄρους ἀκρώρειαν ἀνέδραμεν ἢ φιλόθεος ψυχὴ καὶ τὸν θεῖον γνόφον ἀποκρυβὴν ἔδειτο; ἄρα ἐπὶ τὸν Ὑμηττὸν ἀνακεχώρηκε, τὸν ἐπὶ τῷ μελιχρῷ τῆς ἡσυχίας ἀντικρυς Κάρμηλον; ἢ, τὴν τυραννικὴν Ἰεζάβελ ἀντιπεριϊστάμενος ὁ καθ' ἡμᾶς Ἡλιού, καὶ πορρωτέρω τῆς Ἀττικῆς ἀπέδραμεν, ὡσπερ Χωρῆβ ἄλλο καὶ θεοπτικὸν σπήλαιον ἀναζητήσας τὸ φωκικὸν φροντιστήριον; Τὸ γὰρ ἀρπαγῆναί σε ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναληφθέντα ἢ προσληφθέντα, οἷα μηλωτὴν τὴν ἄσκαρον σάρκα ἀποθέμενον, οὐδ' ἀναλογίσασθαι ἠνεσχόμεθα. Ὁ γὰρ οὐ βούλεται τις οὐδ' εἰς νοῦν φιλεῖ βαλέσθαι.

Ταῦτα μὲν οὖν πρότερον· ἐπεὶ δὲ τάληθες διὰ τοῦ γράμματος ἔγνωμεν καὶ ὡς παρὰ τῆ καθ' ἡμᾶς χήρα, τῆ πόλει τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἄλλη Σαραφθία ξεναγεῖσθαι ἠγάπησας, μεγάλως ἐψυχαγωγήθημεν, πεπεισμένοι ὅτι οὔτε ἡ ὕδρια τοῦ ἀλεύρου τῆς χήρας ταύτης ἐκλείψει οὐδ' ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου ἐλαττονήσει, εὐλογοῦμενα ἐπὶ τῷ ποδί σου καὶ πλυθηνόμενα. Λέγω δὲ ἄλευρον καὶ ἔλαιον καὶ τὰ τρέφοντα μὲν καὶ στηρίζοντα καρδίαν σαρκίνην καὶ παινίζοντα καὶ ἰλαρύνοντα, πολὺ δὲ πρότερον καὶ τὰ συνέχοντα τὴν ψυχὴν, τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα καὶ ζωτικὸν ὄντως ἄρτον καὶ τὸ τῆς ἀγαλλιᾶσεως ἔλαιον, ἅπερ πάλαι φιλοπόνως γεωργήσας καὶ ὡς ἐν τινι ταμείῳ μεγάλῳ τῆ φιλοκάλῳ ψυχῇ σου ἐναποθέμενος, κατὰ τὸν μαθητευθέντα ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν οἰκοδεσπότην εὐαγγελικόν, ἐκβάλλεις ἐκ τοῦ θησαυροῦ σου καινὰ καὶ παλαιὰ ἀφθόνως ἀνοίγων τὸ στόμα καὶ τρέφων ψυχὰς ὅσαι τοῦ ἄκουσαι λόγον Κυρίου λιμώττουσιν. Ἐπεὶ γοῦν εἰς τοῦτο ἀπέσταλσαι παρὰ θεοῦ, ὡς ἑμαυτὸν πείθω, ἄγε, ὦ φίλη καὶ σεβασμία μοι κεφαλῇ, θρέψον λιμωττούσας ψυχὰς καὶ στηρίζον καρδίας ταλαιπωρουμένας. Ναὶ διάθρυπτε πεινώσιν ἄρτον καὶ κατόκνει παραμυθητικοῖς λόγοις παρακαλεῖν ὀδυνωμένας ψυχὰς, τοῦ ἰλαρῦναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ τῷ λιπαίνοντι λόγῳ σου. Οὕτω γὰρ ἀναπληρώσεις τὸ ὑστέρημα ἡμῶν τῶν κατορυζάντων εἰς γῆν τὸ πιστευθὲν τάλαντον, τῶν μισθωτῶν καὶ οὐ ποιμένων, ὡς πεφευγόντων διὰ τὴν τῶν λύκων ἔφοδον καὶ καταλιπόντων τὰ πρόβατα.

Τὸ σιγίλλιον ὅπερ ἀπέστειλας ὑπέγραψα καὶ ἀπεστάλη σοι μετὰ τοῦ μοναχοῦ Νεοφύτου· σὸν δ' ἔργον τοῦ λοιποῦ παρεγγυήσασθαι τῷ Κομμολάρδῳ τὸ ἀνατεθὲν αὐτῷ μονίδιον διατηρῆσαι καὶ μὴ ἐξερημῶσαι, καὶ σὺ πάντως τὸν ὑπὲρ τούτου λόγον δώσεις. Ἀπὸ τίνος ἐνηχῆθημεν ὡς ὁ μοναχὸς Μιχαήλ ὁ ποτὲ τοῦ Καλουκαιροῦ ἐξ ὠδήσεώς τινων καὶ οὐκ ἐκ προαιρέσεως σῆς λογοδοτεῖται ὑπὲρ ὧν ἐνεπιστεύθη. Καὶ ἐπεὶ βοηθεῖται ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ καιροῦ, συμπαθείας ἀξιοθήτω, κἂν ἴσως καὶ προσέκρουσεν ὡς ἄνθρωπος.

Εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῷ μοναχῷ Νεοφύτῳ φιλανθρωπότερον διατεθῆς, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων εὐχαριστεῖν ἔχομεν. Διαφυλάττειτο ἡ τιμιότης σου ἐν ὑγιεῖα ψυχῇ τε καὶ σώματι.

Διαβάζοντας τὴν ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ μπορούμε νὰ κάνουμε κάποιες ἀπλές σκέψεις ὅσον ἀφορᾶ στὴ σχέση πού εἶχε μὲ τὴν περιοχὴ μας ὁ στενὸς συνεργάτης του, μοναχὸς κυρ-Λουκάς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο.

Ὁ Ἅγιος Μιχαὴλ μετὰ τὴν αὐτοεξορία του στὴν Κέα, πού ἀκολούθησε τὴν κατάληψη τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοὺς Φράγκους ἐναγωνίως προσπαθεῖ νὰ ἐντοπίσει ἓνα ἀπὸ τοὺς ἄμεσους συνεργάτες του, τὸ μοναχὸ Λουκά, ἀναλογιζόμενος σὲ ποιὸ ἀπὸ τὰ μέρη πού σχετιζόταν καὶ εἶχε ἀναπτύξει πνευματικούς δεσμούς θὰ μπορούσε νὰ εἶχε καταφύγει. Τὸ πρῶτο μέρος στοῦ ὁποῖο φυσικᾶ καὶ ἀβίαστα ἀνατρέχει ὁ νοῦς τοῦ ἁγίου εἶναι τὸ «Πανικὸν ὄρος» τῆς Κερατέας, τὸ ὁποῖο, ὅπως ἔχει προαναφερθεῖ, παρομοιάζεται μὲ τὸ θεοβάδιστον ὄρος Σινᾶ, λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν μοναζόντων σὲ αὐτό.

Ἵπάρχουν πολλὲς ἐνδείξεις, πού ἐπιβεβαιώνουν τὴν μεγάλη μοναστικὴ ἀνάπτυξη τοῦ παρελθόντος στὴν ἐν λόγῳ περιοχὴ. Τὰ μέχρι σήμερα σωζόμενα καθολικὰ τῶν μονυδρίων Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου[xi], πού βρίσκεται στὶς βορειοανατολικὲς παρυφές τοῦ Πανείου ὄρους καὶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς[xii], πού βρίσκεται στὴν δυτικὴ κορυφὴ αὐτοῦ, καθὼς καὶ τὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στοὺς βόρειους πρόποδες τοῦ βουνοῦ, ἐνισχύουν αὐτὴ τὴν ἄποψη. Παράλληλα σημαντικὸ στοιχεῖο εἶναι ἡ κατὰ τὰ μέσα τοῦ 20οῦ αἰῶνα εὑρεση θεμελίων ναοῦ καὶ κοιμητηρίου στὴ βορειοανατολικὴ πλευρὰ τοῦ ὄρους. Ἡ ἀποκάλυψη αὐτὴ ἔγινε κατὰ τὶς ἐργασίες ἀνεγέρσεως παρεκκλησίου ἀφιερωμένου στὸν Προφήτη Ἡλία, κατόπιν θαυμαστῆς ὑποδείξεως τοῦ ἁγίου.

Τὸ σημαντικότερο ἴσως στοιχεῖο, πού ἐπιβεβαιώνει τοὺς στενοὺς δεσμούς τοῦ μοναχοῦ κυρ-Λουκά μὲ τὴν Κερατέα, εἶναι ἡ ὑπαρξὴ μικρῆς περιοχῆς στοῦ νοτιοδυτικὸ ἄκρο τῆς πόλης καὶ στὶς παρυφές τοῦ Πανείου. Συγκεκριμένα στὴν ἀρβανίτικη τοπικὴ διάλεκτο ἡ τοποθεσία ὀνομάζεται «Κλήσα-Λούκα» (μτφ. ἡ ἐκκλησία τοῦ Λουκά), ὅπου διασώζονταν ἐρείπια ναοῦ.

Μὲ τὸ πρῶτο ἄκουσμα τῆς ἐπωνυμίας ὀδηγούμαστε στοῦ συμπεράσμα ὑπαρξῆς ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Λουκά. Συγκρίνοντας, ὅμως, τὸν τρόπο ἐπωνυμίας στὴν ἀρβανίτικη διάλεκτο τῶν παρεκκλησιῶν τῆς περιοχῆς μὲ τὴν ὀνομασία τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐν θέματι ἱεροῦ ναοῦ παρατηροῦμε τὴν ἐξῆς διαφορὰ: ἐνῶ ὅλοι οἱ ναοὶ διατηροῦν τὸ ὄνομά τους στὴν ἀρβανίτικη διάλεκτο π.χ. Σιγκίνι (Ἅγιος Ἰωάννης)[xiii], Σιντερήνα (Ἁγία Εἰρήνη)[xiv], Σίν(ε)Ντιλι(ε) (Ἁγία Κυριακή), στὴν περίπτωση τῆς «Κλήσα - Λούκα» δὲν διασώζεται τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου τοῦ ναοῦ ἀλλὰ τοῦ κτήτορα. Δὲν εἶναι δυνατὸν οἱ κάτοικοι νὰ ὀνόμαζαν ὅλους τοὺς ἁγίους μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ κατ' ἐξαιρέση τὸν ἅγιο Λουκά μὲ διαφορετικὸ. Ἐξάλλου, ἀνάλογο παράδειγμα ὑπάρχει στὴν περιοχὴ τοῦ Μαρκοπούλου Μεσογαίας, ἡ «Κλήσα - Μόσχου» (μτφ. ἡ ἐκκλησία τοῦ Μόσχου), πού εἶναι ἀφιερωμένη στὸν ἅγιο Θωμᾶ[xv].

Ἐπομένως καὶ τὸ ἐσφαλμένο συμπέρασμα, ὅτι τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς «Κλήσα - Λούκα» ἀνήκουν σὲ ναὸ ἀφιερωμένο στὸν ἅγιο Λουκά, ὅπως μέχρι σήμερα πιστεύεται, ἴσως ἀνατρέπεται...

Μὲ βάση τὰ παραπάνω ὀδηγούμαστε στοῦ συμπεράσμα ὅτι ὁ μοναχὸς κυρ - Λουκάς, πού μνημονεύει ὁ ἅγιος Μιχαὴλ καὶ ὁ κτήτορας Λουκάς τοῦ ἀσκηταρίου στὴν Κερατέα ἴσως θὰ ταυτίζονται. Πιθανότατα ἡ «Κλήσα - Λούκα» νὰ εἶναι τὸ ἀσκητήριον, ὅπου ὁ ἅγιος Μιχαὴλ ἀναζήτησε τὴν «φιλόθεον ψυχὴν» τοῦ κυρ - Λουκά. Σίγουρα ὄχι μόνο θὰ γνώριζε τὴν ὑπαρξὴ του, ἀλλὰ καὶ ἴσως θὰ τὸ εἶχε ὁ ἴδιος ἐπισκεφθεῖ.

Ἀδελφοί μας,

Ἄς βρεθοῦμε ὅλοι συμπανηγυριστὲς τοῦ ἁγίου μας στοῦ Ναὸ «ὅπου πατέρων πλῆθος τοσοῦτον, ὅπου βοή πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπεται!» Ἄς τιμήσουμε τὸν ἱεράρχη ἐκεῖνο πού ἀναδείχθηκε ἄριστος ποιμένας τῶν λογικῶν προβάτων. Ἄς ἐορτάσουμε τὸν ποιμένα ἐκεῖνο πού εὐρισκόμενος ἀνάμεσα στοὺς χοροὺς τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν Ἰεροθέου, Διονυσίου, Ναρκίσσου, Πουπλίου, Κοδράτου, Λεωνίδου, Κληματίου, Τιμοθέου καὶ Νεκταρίου ἀναμέλπει δεήσεις στὸν Κύριο τῆς δόξης «ὑπὲρ τῆς ἐνθάδε ἁγίας παροικίας,... τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων, ὅπως ὁ Κύριος ἄσειστον αὐτὴν καὶ

ἀκλυδώνιστον διαφυλάξῃ καὶ διατηρήσῃ μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τεθεμελιωμένην ἐπὶ τὴν πέτραν»[xvi].

«...Διαφυλάττοιτο ἡ τιμιότης ὑμῶν ἐν ὑγιείᾳ ψυχῆ τε καὶ σώματι».

Α.Σ. & Σ.Α.

[xi] Χρίστου Γ. Ρώμα, «Ἡ Κερατέα τῆς Ἀττικῆς», Χρυσὴ Τομὴ, Κερατέα 1987, σ. 130 - 131.

[xii] Φιλίππου - Ἀγγέλου Ἰ. Πέτρου, «Καλύβια Θεοικοῦ Ἀττικῆς - Ἱστορικὴ - Ἀρχαιολογικὴ Περιήγηση», Πνευματικὸ Κέντρο Δήμου Καλυβίων, Καλύβια 2000, σ. 94 - 98.

[xiii] Ἀθανασίου Ἰω. Ἀντωνίου, «Τὰ τοπωνύμια τῆς Κερατέας», Ἀθήνα 1991, σ. 88.

[xiv] Ἀυτόθι, σ. 89.

[xv] Ἐλευθερίου - Εἰρηνάρχου Θεοδώρου, ἀρχιμανδρίτου, «Μαρκόπουλο Μεσογαίας, ἐκκλησίες - τοιχογραφίες - πορεία στὸ χρόνο», Ἀθήνα 1994, σ. 112, σημ. 2.

[xvi] Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, «Κείμενα Λειτουργικῆς - Θεῖαι Λειτουργία», τεύχος Γ', Θεσσαλονίκη 1994, σ. 328.